

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«НАУКА ТА ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ»

*XIX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

Тези доповідей

Частина 2

23 червня 2019 р.

Дніпро

2019

УДК 0.82

ББК 94.3

Експериментальні та теоретичні дослідження сучасної науки: XIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Дніпро, 23 червня 2019 р. – Ч. 2. – Дніпро: ГО «НОК», 2019 – 76 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на XIX міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Експериментальні та теоретичні дослідження сучасної науки». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Борейчук Д. Г. Особливості змісту когнітивного компоненту організаційної культури офіцерів-прикордонників.....	5
Даниленко О. Б. До проблеми моніторингу якості підготовки майбутніх фахівців з навігації і управління морськими суднами.....	8
Козловський А. Г., Юрчук В. П. Один з прикладів організації сучасного навчання на прикладі участі студентів у програмі обміну Erasmus+ (Гронінгенський університет).....	11
Коротаєв О. П. Організація національно-патріотичного виховання у Військово-морському лицейі.....	15
Моїсєєв Д. Ю., Мойсєєнко Н. Г. Пісні сучасних американських і британських груп у вивченні англійської мови.....	18
Окунович Т. Г. Образність як властивість слова і показник мовленнєвого розвитку учнів.....	23
Райко С. В. Характеристика когнітивного компоненту правової компетентності офіцерів-прикордонників.....	31
Серебрянікова О. С. Залучення інтерактивних технологій в процесі підготовки майбутніх соціальних працівників до рекреаційної діяльності.....	34
Тирон В. О. Формування професійної компетентності майбутніх юристів на основі контекстного навчання.....	39
Ткачук Д. В. Загальні результати педагогічного експерименту з формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів.....	49
Устименко Ю. С. Актуальність використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх фахівців медичного профілю.....	53

Tsepkało O. V. Teaching communicative strategies to produce patent documentation texts using a foreign language.....	57
Tsepkało O. V. Organizing students' independent work on patent documentation.....	61
Tsepkało O. V. Patent documentation as an inexhaustible source in teaching English for Special Purposes.....	66
Tsepkało O. V. Content updating of teaching professionally oriented writing to students of technical specialties.....	69
Юрченко С. Р. Тенденції оновлення змісту сучасних шкільних підручників з географії.....	72

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Борейчук Д. Г.,

ад'юнкта ад'юнктури

Національна академія Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

м. Хмельницький, Україна

Організаційна культура є складним багатокомпонентним явищем. Науковці по різному розуміють сутність цього поняття. Про це свідчить наявність великої кількості визначень. Однак результати їх аналізу і узагальнення дозволяють виокремити найбільш поширені з них:

- сукупність норм, цінностей, ієрархія винагород, розвитку кар'єри, засади субординації, співробітництва, якими керуються члени організації;
- визначені цінності, норми і переконання, яких дотримуються працівники організації;
- вірування та переконання, які домінують в організації і які визначають напрями ефективної реалізації її інтересів, правила поведінки членів організації та ставлення до них;
- сукупність цінностей, традицій, прагнень, переконань, позицій, які є творчістю організації і свідомо підтримуються неформальними структурами через систему обрядів, ритуалів, взірців;
- специфічне поєднання цінностей, відносин, норм, звичаїв, традицій, форм поведінки і ритуалів, які існують в організації [1];
- складна інтегративна властивість особистості, яка характеризується усвідомленням професійної ідеології, прийняттям професійних відомчих

інтересів і стандартів поведінки, самоідентифікацією себе як носія професійних цінностей.

Узагальнення різних уявлень про організаційну культуру дозволяє зробити висновок, що будь-якій організації (відомству) притаманний певний (особливий) тип (вид) культури, яка характеризується унікальним і неповторним своєрідним характером. Крім цього організаційна культура є чинником, що впливає на поведінку членів організації, а також критерієм, що дозволяє вести мову про її тотожність із соціальною культурою оточення та суспільства у цілому.

Певний тип організаційної культури притаманний і Державній прикордонній службі як відомству (організації). На думку О. Діденка, з якою можна погодитися, організаційна культура офіцерського складу прикордонного відомства – це унікальний культурний феномен, який об'єднує цінності, цілі, правила і норми поведінки та спілкування між офіцерами-прикордонниками, що прийняті всіма незалежно від звань і посад, та спрямовані на забезпечення професійної діяльності із захисту державних інтересів [2]. Організаційна культура офіцера-прикордонника – це притаманна прикордонній службі система соціально допустимих моделей поведінки, зразків внутрішньогрупової життєдіяльності (знань, умінь, навичок, формальних і неформальних правил та норм, цінностей, моральних принципів, звичаїв і традицій), які підтримуються співробітником прикордонного відомства та визначають загальні межі його поведінки, що узгоджуються з цілями і завданнями прикордонної діяльності.

З цього визначення випливає, що знання є важливим компонентом організаційної культури. Результати аналізу освітньої програми підготовки за першим (бакалаврським) рівнем галузі знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності «Безпека державного кордону» дозволяють стверджувати,

що офіцер-прикордонник повинен знати прийоми та способи комунікації під час управління військовим колективом; історичні традиції, звички та релігійні уподобання під час роботи з населенням прикордоння; особливості фахового спілкування, моделі усного фахового спілкування; сутність, види, завдання етики фахового спілкування, вимоги мовленнєвого етикету; правила ведення ділових бесід, організації ділових переговорів та нарад, основні підходи до трактування культури, характер взаємозв'язку нації та культури; витоки та особливості розвитку української культури та її найвидатніші досягнення; специфіку української культури як складової частини світового культурного процесу; культурологічний зміст сучасних проблем української культури; традиції і ритуали прикордонного відомства тощо.

Наявність когнітивного компоненту у структури організаційної культури дозволяє зробити припущення про можливість цілеспрямованого педагогічного впливу на цей феномен і розглядати її як складну інтегративну властивість особистості, яка визначає усвідомлення професійної прикордонної ідеології ДПСУ, прийняття професійних відомчих інтересів і стандартів поведінки, самоідентифікацію себе як носія професійних цінностей [3, с. 86].

Література:

1. Соціологія: короткий енциклопедичний словник / під ред. В. І. Воловича; Соціологічна асоціація України. Київ: Укр. Центр духовної культури, 1998. 736 с.
2. Діденко О. В. Соціально-психологічні чинники розвитку організаційної (корпоративної) культури офіцера-прикордонника / О. В. Діденко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. Вип. 5. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2012_5_35

3. Балашова, Ю. В. Корпоративна культура майбутніх офіцерів-прикордонників: компетентнісний підхід [Електронний ресурс] / Балашова Ю. В. // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2011. – № 4.– Режим доступу: dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/486/1/Balashova.pdf

ДО ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З НАВІГАЦІЇ І УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМИ СУДНАМИ

*Даниленко О. Б.,
кандидат педагогічних наук,
завідувач кафедри навігації і управління судном
Дунайського інституту
Національний університет «Одеська морська академія»
м. Ізмаїл, Україна*

На якість підготовки майбутніх фахівців з навігації й управління морськими суднами впливає низка чинників [1]. Для їх з'ясування проведено опитування курсантів Національного університету «Одеська морська академія» (разом з Дунайським та Азовським інститутом), Херсонської державної морської академії, Київської Державної академії водного транспорту Державного університету інфраструктури та технологій. З урахуванням кількості курсантів (студентів) денної форми навчання, що навчалися на випускному курсі опитано 228 майбутніх судноводіїв. Узагальнення результатів опитування курсантів якістю професійної підготовки за спеціальністю «Річковий та морський транспорт» дозволило встановити, що серед причин, які негативно

впливають на якість професійної підготовки майбутні судноводії називають: невідповідність викладання вимогам ринку праці; дещо застарілий зміст підручників; матеріально-технічна база ВНЗ, що не повністю відповідає рівню оснащення сучасних плавальних засобів; застарілі тексти лекцій, неактуальна інформація на заняттях; методика викладання занять, що не заохочує до вивчення навчального матеріалу; викладачі подають багато інформації, але не пояснюють, де і як її застосовувати; недостатнє мотивування до вивчення тем і дисциплін; самостійна підготовка до занять не передбачає використання тренажерів і бази практики; неможливість готуватись до занять за допомогою мережі Інтернет, оскільки не всі методичні матеріали представлені в електронному середовищі; надто короткий термін морської практики; мало занять, які передбачають дискусію між викладачем і курсантом; низький рівень навчальних потреб студентів навчальної групи; низький професійний рівень викладачів; заняття проводять викладачі, які погано володіють матеріалом і мають мало досвіду [2].

У дослідженні також з'ясовано мотиви вибору ВНЗ і майбутньої професії майбутніми судноводіями. Результати аналізу анкет дозволяють зробити висновок, що випускники бакалаврського рівня освіти серед основних мотивів вибору ВНЗ морського спрямування назвали такі мотиви, як «підготовка за спеціальністю, про яку мріяли», можливість «отримати високооплачувану професію з хорошим соціальним пакетом і гарантіями», можливість після закінчення ВНЗ гарантовано працевлаштуватися. Важливими для випускників виявилися мотиви, пов'язані з можливістю працювати у зарубіжних морських судноплавних компаніях після закінчення ВНЗ, відвідати інші країни, якістю освіти, цікавим навчанням, можливістю реалізувати свій особистий потенціал.

Серед менш значимих для випускників бакалаврату виявилися мотиви, пов'язані із легкістю вступу у ВНЗ та рівнем складності

освітнього процесу, наявністю великої кількості курсантів та іноземних студентів, рівень технічного оснащення освітнього процесу, можливість отримати нові соціальні контакти та додаткові професійні навички.

Щодо мотивів вибору ВНЗ магістрантами, то вони відрізняються не суттєво. На перше місце вони поставили мотив працевлаштування, можливість отримати після навчання у ВНЗ високооплачувану професію з хорошим соціальним пакетом і гарантіями, можливість отримати омріяну професію і спеціальність, відвідати інші країни світу, а також здобувати освіту у ВНЗ, що має високу репутацію і визнання в Україні та закордоном.

Щодо мотивів вибору професії судноводія – фахівця з навігації й управління морськими суднами, то розподіл відповідей майбутніх судноводіїв щодо впливу на вибір майбутньої професії дозволяє зробити висновок, що у виборі своєї майбутньої професії курсанти випускного курсу бакалаврату керувалися переважно родинними традиціями і порадами батьків (35,5 %). Ще для 33,1 % опитаних на вибір професії вплинули рекомендації друзів і знайомих, а для 30,4 % курсантів мотивом вибору професії став високий рівень заробітної плати.

Для курсантів магістратури, які є старшими за віком і більш досвідченими, основними мотивами вибору професії стали рівень заробітної плати, можливість працювати у зарубіжних судноплавних компаніях, а також можливість побувати в різних країнах світу. Важливі чинники, що вплинули на вибір професії для бакалаврів у магістрів посіли відповідно шосту (вибір професії відбувся відповідно до родинних традицій і порад батьків) і сьому (на вибір професії вплинули рекомендації друзів, знайомих) сходинки. Проте такий чинник, як високий рівень заробітної плати, виявився серед трьох найбільш значимих і для бакалаврів, і для магістрів.

Подальшими напрямками дослідження моніторингу якості підготовки майбутніх фахівців з навігації й управління морськими суднами у ВНЗ морського профілю є визначення критеріїв, показників і характеристика рівнів сформованості готовності майбутніх судноводіїв до професійної діяльності.

Література:

1. Даниленко О. Б. З питань загально-педагогічної проблеми – підготовки командного складу екіпажів суден до професійної діяльності. *Збірник наукових праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. Хмельницький, видавництво НАДПСУ, 2017, № 4 (11). С.157–168.
2. Даниленко О. Б. Неперервна професійна підготовка майбутніх судноводіїв як предмет наукових досліджень. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2019, № 5 (19), с. 90–95.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ УЧАСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОГРАМІ ОБМІНУ ERASMUS+ (ГРОНІНГЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

*Козловський А. Г.,
магістрант кафедри виробництва приладів
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Юрчук В. П.,
*доктор технічних наук, професор,
професор кафедри нарисної геометрії,
інженерної та комп'ютерної графіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Одним із найпопулярніших університетів Європи серед студентів, аспірантів та викладачів є Гронінгенський університет [1], що територіально знаходиться в мальовничому містечку Гронінген на півночі Нідерландів. Цей вищий навчальний заклад, завдяки високому рівню організації, відмінному забезпеченню та правильній постановці навчального процесу, сприяє ефективному засвоєнню актуальних теоретичних знань та формуванню високих коефіцієнтів успішності серед студентів при проведенні підсумкового контролю. Станом на сьогодні у ньому навчається та приймає участь у програмах обміну більш як 30 тисяч студентів з усього світу. До складу університету входять 78 корпусів, дві бібліотеки, чотири гуртожитки та безліч науково-дослідних установ та лабораторій. Навчання у Гронінгенському університеті дає змогу реалізувати практично всі задуми і проводити найрізноманітніші дослідження, зокрема в науково-технічній сфері. Відповідні лабораторії оснащені верстатами з числовим програмним керуванням (ЧПК) та сучасним вимірювальним обладнанням.

Організація навчального процесу. Навчальний рік поділяється на чотири семестри по 8-10 тижнів, 7-14 днів для складання сесії та часу на відпочинок. Оскільки кожний предмет має «вагову категорію», тобто кредити, то для здачі курсу, необхідно набрати від 40 до 80 кредитів (в

залежності від рівня підготовки – бакалавр, магістр, аспірант, та вимог, встановлених головою (деканом) або радою факультету). Для того, щоб здати предмет і отримати 4-6 кредитів необхідно отримати оцінку не нижче 5.5 балів із 10.

Під час проведення лекції викладачі, за для досягнення максимального рівня засвоєння нової інформації, використовували такі технічні засоби, як: проектор з аудіо системою, лазерну указку, подвійну дошку, кольорову крейду, ручний мікрофон, бокові монітори, що використовувались для дублювання презентації для зручності усіх учасників навчального процесу. У лекційній аудиторії приблизно знаходилось від 20 до 150 студентів.

Важливим, на наш погляд, було питання щодо забезпечення студентів актуальною інформацією. Для вирішення даного питання у Гронінгенському університеті був створений структурно-модернізований веб-сайт, що дозволяє обирати та записувати інформацію через мережу Інтернет, переглядати завдання та вимоги з конкретного предмету, спілкуватися в онлайн-чаті в межах своєї групи, переглядати групові та особисті повідомлення від викладача за пройдений навчальний семестр, завантажувати лекційну презентацію та інші документи. Також, нашу увагу привернуло і те, що лекції на деяких факультетах записувались на цифрову техніку та викладалися у соціальну мережу Facebook. Перевагою такого формату лекцій є дистанційність та доступність у будь-який момент часу.

Практичні заняття відбувались виключно у групових формах, групами з 2-3, 4-5 студентів в залежності від рівня складності виконання завдань. У самостійній підготовці студентів особливе місце посідає бібліотека університету, яка завдяки своєму навчально-методичному та технічному забезпеченню дає змогу самостійно, у повній мірі, проводити наукові пошуки та опрацьовувати навчальний матеріал, що сприяє

підвищенню ефективності навчання. Окрім бібліотеки, деякі корпуси також мають кімнати для навчання, які обладнанні комп'ютерами та у певній мірі «звукопоглинаючими» дверима у деяких навчальних кімнатах.

Перевірка знань проводилась одним із двох запропонованих шляхів: здачі екзамену або захисту підсумкового (курсowego) проекту.

Здача екзаменів проводилась одночасно певною кількістю студентів (близько 200) в одній великій аудиторії та у спеціально призначеному для цього корпусі. Екзамени проходили у письмовій формі переважно у вигляді тестів. Кожний предмет представляв лектор або викладач, що проводив практичні заняття чи лабораторні роботи.

Захист курсowego проекту відбувався у вигляді презентації, кожен частину якої представляв окремий студент із підгрупи. Коротка змістовна доповідь тривала від 5 до 10 хвилин, в ній наводились основні принципи того, що було виконано, чому це було виконано, яким способом та ін. Такий вид підсумкового контролю більше подобається студентам, адже у Гронінгенському університеті існує справедливе правило: всі роботи, що були виконані під час семестру мали на меті навчити студента розв'язувати задачі аналогічного типу. Тому при виставленні підсумкової оцінки за семестр до уваги беруться лише бали, здобуті під час екзамену. Викладачі з вершини свого досвіду всіляко намагаються підштовхнути та скерувати студентів рухатися у правильному напрямку.

Підсумовуючи все вищесказане, можемо зробити висновок, що на сьогодні у студентів є усі можливості для власного розвитку, з поміж них окреме місце посідають ті, що дають програми обміну студентами, зокрема програма ERASMUS+ [2]. Такі програми обміну надають можливість студентам поглиблювати свої знання з обраних спеціальностей та здобути досвід міжнародної професійної взаємодії з майбутніми колегами у закордонних навчальних установах, зокрема у Гронінгенському університеті.

Література:

1. Rijksuniversiteit Groningen. Електронний ресурс. [Режим доступу:] <https://www.rug.nl/?lang=en> Дата звернення: 01.06.2019 р.
2. ERASMUS+. Електронний ресурс. [Режим доступу:] <https://www.erasmusplus.org.ua> Дата звернення: 01.06.2019 р.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОМУ ЛІЦЕЇ

Кортаєв О. П.,

командир роти – старший офіцер-вихователь

Військово-морський ліцей;

магістрант кафедри педагогіки

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Аналізуючи сучасну ситуацію в Україні, зокрема, військовий конфлікт на Сході нашої держави та окупацію Автономної Республіки Крим, можемо зробити висновки, що саме в цих регіонах виховна робота взагалі та робота з особовим складом Збройних Сил України щодо розвитку патріотизму, відповідальності за долю народу та своєї країни, свідомого громадянства, на наш погляд, не були поставлені на достатньо високий рівень. Про це свідчать, зокрема такі данні: загальна чисельність військовослужбовців України, різних збройних формувань станом на 27 лютого 2014 року, які базувались на півострові в Автономній Республіці Крим, становила двадцять тисяч триста п'ятнадцять осіб. Відповідно на материкову частину України у 2014 році вийшло лише шість тисяч десять військовослужбовців, що становить близько 29 % від загальної кількості

військовослужбовців, що не зрадили присязі [1]. Тому, питання виховної роботи взагалі та національно-патріотичного виховання зокрема на теперішній час є одним із найактуальніших.

Сучасні реалії в яких знаходиться наша країна, зокрема при загрозі втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу інших країн, виникає нагальна потреба переосмислення зробленого і здійснення заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді, зокрема у військових навчальних закладах – формування нового громадянина, який діє на принципах готовності захищати територіальну цілісність та суверенітет нашої держави; поваги до Конституції України та законів України, національних символів України тощо.

Актуальність національно-патріотичного виховання у військових навчальних закладах полягає в тому, щоб формувати свідомих громадян, патріотів, професіоналів, тобто людей з притаманними їм особистісними якостями та рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні тощо.

У відповідності до Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом

національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації [2].

Після початку бойових дій на сході з 2014 року питання національно-патріотичного виховання було поставлене на одне із пріоритетних місць. Як наслідок, за період 2014-2019 років чисельність Військово-морських сил Збройних сил України становить більш ніж 11 000 осіб.

На прикладі Військово-морського ліцею (м. Одеса), який забезпечує військово-професійну спрямованість навчання та допрофесійну підготовку, що передбачає виховання готовності юнаків до військової служби, зокрема у відповідності до Статуту закладу одними з основних завдань ліцею є: формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з активною громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, виховання ліцеїстів у дусі відданого служіння Українському народові, любові до військової служби та свідомого прагнення до оволодіння професією офіцера. Надання можливості ліцеїстам виховуватися фізично здоровими, загартованими, спроможними долати труднощі військової служби тощо. Необхідно зазначити, що ліцеїсти знаходяться на повному державному утриманні: речовому, медичному забезпеченні, забезпечення обмундируванням та іншим військово-технічним спорядженням тощо. Зазначемо, що переважна більшість ліцеїстів становлять діти сироти, діти позбавленні батьківського піклування, діти з багатодітних сімей, тимчасово переміщенні особи, діти постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, діти військовослужбовців. Так, за останні п'ять років середня кількість осіб, які вступили до вищих військових навчальних закладів України із загальної кількості випускників ліцею становить близько 75 %, інші 20 % стають студентами інших вищих навчальних закладів України. Зокрема, актуальні слова К. Д. Ушинського, який наголошував що: «Вихователь,

що стоїть на рівні з сучасним ходом виховання, почуває себе живим, діяльним членом великого організму, який бореться з неуцтвом та пороками людства, посередником між усім, що було благородного й високого в минулій історії людей, і поколінням новим, охоронцем святих заповідей людей, які боролися за істину і за благо...» [3, с. 16]. На наш погляд, професійний підхід до виховання сучасної молоді та майбутніх військових є запорукою сильного, незалежного, демократичного та патріотичного суспільства та відповідно міцної та незалежної правової держави Україна.

Література:

1. Матіос А. Из 20 тысяч украинских военных з Криму вышли 6 тысяч. Ukrinform.ua URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/1960834-iz-20-tisac-vijskovih-zsu-z-krimu-vijsli-6-tisac-matios.html>.
2. Про схвалення Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді : Наказ Міністерства освіти і науки України v0582729-15 від 28.05.2015 [Електронний ресурс] // Законодавство України : інформ.-пошук. Система / Верх. Рада України. – Електрон. Текст. Дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0582729-15> (дата звернення 21.06.2019).
3. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – 2-ге вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с.

ПІСНІ СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ І БРИТАНСЬКИХ ГРУП У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Моїсєєв Д. Ю.,

магістрант кафедри педагогіки

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

*Мойсеєнко Н. Г.,
кандидат філологічних наук, доцент,
викладач кафедри граматики англійської мови
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна*

Ціль: визначити задачі впровадження пісень сучасних американських та британських рок груп у навчання англійській мові студентів англійського відділення факультету іноземної філології.

Завдання: сформулювати методичні критерії відбору матеріалу для вивчення англійської мови.

Предмет: тексти пісень рок груп «The Beatles», «Three Days Grace», «Bullet For My Valentine», «Suicide Silence».

Об'єкт дослідження: лінгвістичні особливості пісень сучасних американських та британських рок груп, їх вплив на розвиток компетенцій іншомовного спілкування студентів.

Актуальність: відсутність систематичних досліджень ролі заданого навчального матеріалу на формування соціокультурних та лінгвістичних компетенцій студентів.

У наш час однією з цікавих і важливих проблем сучасної методики викладання іноземних мов є організація навчання дітей різного віку за допомогою пісень. Пісня – це чудовий засіб підвищення інтересу, як до країни, що вивчається, так і до самої мови, а також вельми ефективний спосіб повторення мовного матеріалу, особливо на старшому етапі навчання.

Музика є одним з найбільших винаходів людства, зведеного в ранг найвищої мистецтва, яке не тільки дарує насолоду, але і управляє свідомістю, причому настільки непомітно, що мало хто про це замислюється. Так як музика це не тільки ритмічні звуки, а й

інформаційний потік має властивість налаштовувати людину як музичний інструмент на певний лад. Музика, як і мова, має певну структуру, свої правила [7].

Практичне використання пісень на уроках іноземної мови не являється чимось кардинально новим, але при цьому більшістю викладачів присутність музики на заняттях не сприймається як щось серйозне. Але насправді, за умови грамотного, ретельного відбору матеріалу, його систематичного використання, пісні можуть справити позитивний вплив на заняттях з іноземної мови. В піснях є все – і готові фрази, і жива мова, і та ж граматики. Вони дають вміння вслухатися в мову, розуміти і запам'ятовувати на слух. Розучування англійські пісні можна пояснити і правила читання – особливо на початковому етапі, коли йде розвиток техніки читання. Так, 3-ий тип складу (голосна + r) можна ввести через пісню Бітлз «Girl». Учні з великим захопленням працюють над вимовою, повторюючи звуки, якщо ці звуки представлені в піснях.

Комунікативна методика, яка займає провідне місце на сучасному етапі, передбачає навчання граматиці на функціональній і інтерактивній основі, тому пісню можна широко використовувати для активізації граматичних конструкцій. У піснях можна зустріти все граматичні явища англійської мови: множина іменників, числівники, прийменники, прислівники, модальні дієслова, ступені порівняння, присвійний відмінок, види часів [6].

Слід зазначити і психологічну основу сприйняття музики. Будь мотив, по суті, є не стільки плодом творчості композитора, скільки виливом душевного стану ззовні. Тобто та ж скорботу чи радість викликана певними подіями в особистому житті у талановитої людини перетворюється на музичний шедевр, який незмінно змушує слухачів відчувати схожі почуття, при цьому з великим захопленням і добровільно.

Для нашої дипломної роботи, ми вибрали тексти пісень сучасних рок груп «The Beatles», «Three Days Grace», «Bullet For My Valentine», «Suicide Silence», ми будемо розглядати їх лінгвістичні особливості. Рок являє собою сплав лірики (мої почуття, мій голос, мій досвід – «тільки Я») і епосу [3]. Т. М. Веселова зазначає, що пісні на досліджуваному іноземною мовою робить позитивний вплив на процес засвоєння і сприйняття учнями мовного матеріалу: «Ритм і рими в піснях і віршах дозволяють учням використовувати поетичні тексти не тільки як запам'ятовується ілюстрацію мовного явища, а й ефективні вправи, які передбачають повтор звуків, слів, частин, пропозицій. Лексико-граматичні конструкції, проговорюються в певному ритмі і супроводжувані музичним фоном, викликають позитивні емоції, засвоюються легше і запам'ятовуються надовго» [2, с. 3].

Прослуховування пісень у виконанні носіїв мови сприяє постановці правильної вимови і тренуванні розуміння і сприйняття тексту на слух.

У піснях часто зустрічаються імена власні і реалії країн, що вивчається, що сприяє реалізації освітньої функції в процесі навчання і формування соціокультурної компетенції учнів. Так, наприклад, існує безліч пісень, що відображають проблеми суспільства. У пісні «Taxman», «Beatles», виражається точка зору на податкову політику Великобританії (1960-ті роки ХХ-го століття). Це іронічна пісня, в ній зустрічаються такі слова: «Ви керуєте авто – я дам податком дороги, Ви намагаєтеся присісти – я дам податком сидіння. Ви замерзли – дам податком тепло. Хотите прогулятися – я дам податком ваші ноги». У тексті зустрічаються такі слова, як: п'ять відсотків (мається на увазі податкова ставка), пенні – грошова одиниця Великобританії. Побутові звички розкриваються в деяких піснях. Це можуть бути звички в їжі, одязі, способі життя. Звичка британців пити чай, при цьому в певний час, відображена в пісні

«Англієць в Нью-Йорку» («Я не п'ю кави, я п'ю мій дорогий чай»), піснях «Бітлз» («Графиня завжди посміхалася і завжди спізнаювалася до чаю» – в рядку виражена чудакуватість графині з точки зору англійця), «Кренберіз» («Коли я пила свій чай, зі мною щось раптом сталося»). З цих рядків можна зробити висновок, що чай для британця – частина повсякденного побуту. Американці, навпаки, люблять каву. Зустрічаються назви спиртних напоїв, що вживаються в цих країнах – whisky, gye, gin [1].

Таким чином музика є досконалим інструментом впливу на людську свідомість і на психологічному і на фізіологічному рівні, причому без будь-якого опору з боку людини і усвідомлення небезпеки у вигляді маніпуляцій свідомістю або провокацією до певних дій. Так само, ми можемо зробити висновки, що використання пісень вплив на мотивацію учнів, підвищення якості засвоєння нового навчального матеріалу, розвиток мовних навичок, творчих та пізнавальних здібностей, а також на зниження емоційної напруженості в процесі навчання іноземної мови.

Література:

1. Александрова Г. П. Использование английской песни для развития социокультурной компетенции у старшеклассников [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.vlivkor.com/2008/10/28/ispolzovanie-anglijskojj-pesni-dlja-razvitija.html>
2. Веселова Т. М., Вильберг Т. Е. Пой и изучай английскую грамматику! English Songs: Sing and Study. Book [Текст] / Т. М. Веселова. – Санкт-Петербург: КАРО, 2006. – 144 с.
3. Воспитательные возможности рок-музыки [Электронный ресурс] // Режим доступа: https://studbooks.net/1684009/psihologiya/vospitatelnye_vozmozhnosti_muzyk

4. Гончаренко С. І. Український педагогічний словник [Текст] / С. І. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Дмитриев, Г. Д. Многокультурное образование [Текст] / Г. Д., Дмитриев – М.: Народное образование, 1999. – 208 с.
6. Методы музыкального обучения [Электронный ресурс] // Режим доступа: https://studopedia.ru/1_127933_metodi-muzikalnogo-obucheniya.html
7. Музыка как инструмент управления сознанием [Электронный ресурс] // Режим доступа: <https://www.13min.ru/nauka/muzyika-kak-instrument-upravleniya-soznaniem/>
8. Насибулина Т. В. Использование музыки и песен как учебного материала на начальном этапе обучения английскому языку [Электронный ресурс] // Режим доступа: festival.1september.ru/authors/100-568-240/
9. Murphy T. Music and song [Text] / T. Murphy. – Oxford University Press, 1998. – 151 с.

ОБРАЗНІСТЬ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ СЛОВА І ПОКАЗНИК МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ

Окуневич Т. Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри мовознавства

Херсонський державний університет

м. Херсон, Україна

Однією з особливостей мовлення є його образність – спосіб передавання понять через художні образи, завдяки яким відтворюється не

зовсім звичне бачення, сприймання людиною навколишнього світу і себе в ньому [4, с. 204].

Образне мовлення Л.Божович відносить до емоційної сфери людини, що позитивно чи негативно налаштовує її щодо інших, спонукає до словесної відповіді, певної фізичної дії, роздумів, міркувань. Його протиставляють мовленню звичному, позбавленому образності [5, с. 101].

Як і будь-яку наукову категорію, образність розглядають у кількох аспектах: психологічному, лінгвістичному, літературознавчому, філософському (естетичному). У психологічному аспекті образність розглядають у зв'язку слова й позначення образності (Л. Виготський, О. Леонтьєв, О. Лурія, О. Потєбня та ін.) та у зв'язку із загальними процесами мисленнєвої діяльності (П. Булонський, А. Вежицька, Г. Костюк, В. Москалець, С. Рубінштейн); мисленням і мовленням (М. Жинкін, О. Лурія, О. Потєбня, С. Рубінштейн та ін.).

Літературознавчий аспект визначає «образ» у подвійному значенні: як особливу форму узагальненого художнього сприйняття дійсності і як типове узагальнене зображення людини певної епохи в творі [9, с. 23–24]. Будь-який художній задум передається, втілюється у певні образи, що впливають на людину за допомогою мовних засобів як матеріального втілення художнього образу. Саме за допомогою мови виникає чуттєве сприймання образу, у створенні якого художнє мовлення набуває естетичного значення. Отже, саме слово є тим сигналом, який будить енергію людини, впливає на неї своїм значенням, що реалізується в контексті.

Лінгвістичного боку науковці (Г. Ващенко, В. Виноградов, І. Гальперін, Б. Головін, О. Єфимов, А. Коваль та ін.) розглядають образність як мовний засіб передавання загального поняття через конкретний словесний образ з метою створення й передачі реципієнтові сюжетної (змістово-фактуальної) інформації [5, с. 124].

Образність лінгвісти розглядають як властивість слова – це «мовний засіб втілення якогось абстрактного поняття в конкретних предметах, явищах, процесах дійсності, і навпаки, якихось конкретних предметів чи понять в абстрактних чи інших конкретних поняттях» (І. Гальперін) [5]; це «сміслова категорія, яка в усному мовленні за допомогою супрагментних інтонаційно-мелодичних моментів здатна вносити різноступеневі емоційно-естетичні напашарування в експресивно нейтральне повідомлення» [11]; це «здатність передавати загальне через одичне у вигляді асоціацій, що викликають емоційне сприйняття дійсності» [7].

Досліджуючи образне мовлення, Л. Кулибчук розглядає його як «специфічний процес використання мовних засобів у мовленнєвому спілкуванні для певного повідомлення, що, як експресивно нейтральне, набуває образного потенціалу завдяки внесенню в нього різноступеневих емоційно-естетичних напашарувань, що досягається переважно на лексико-семантичному рівні. Образне мовлення як явище практичне (естетичне) є свідомим творчим або репродуктивним процесом використання мовних одиниць, що стимулює передусім естетичне сприйняття дійсності, в якому раціональна та емоційна сторони перебувають у єдності, зумовлюють одна одну (пізнання існує в переживанні, а емоційність залучається до пізнавального процесу і також сприяє формуванню певних переконань, моральних якостей та естетичних смаків мовця) [8, с. 60].

Науковці (В. Виноградов, О. Єфимов, А. Коваль, Л. Новиков) вважають, що образності властиві такі ознаки: яскравість, метафоричність, багатство (різноманітність засобів), точність, оригінальність (самостійність), цілеспрямованість що реалізуються в комунікативних якостях мовлення.

Здобуття учнями лінгвістичної освіти тісно пов'язане з формуванням у них якостей мовленнєвої культури. Аналіз наукової

літератури дав змогу дійти висновку, що не всі науковці виокремлюють образність як комунікативну якість мовлення. Так, Н. Бабич, розглядаючи якості мовлення (правильність, точність, логічність, багатство, чистота, доречність, достатність, ясність, виразність, емоційність тощо), не виділяє образності [3, с. 66]. Натомість Б. Головін, М. Львов, М. Пентилюк серед інших якостей мовлення виділяють й образність, вказуючи, що вона є складником виразності [6, с. 22]. Під виразністю мовлення науковці розуміють такі особливості його культури, що виявляються в здатності мовця збуджувати увагу, викликати інтерес людей до сказаного чи написаного [2, с. 132]. Образність мовлення В. Андріянова-Перетц відносить до внутрішньої, художньої виразності або ж художності мовлення [1, с. 22]. На думку науковця, образність виступає експонентом виразності на основі переосмислення на асоціативному рівні прямих, переносних і конотативних значень, що створюють понаднормативний метафоризований зміст шляхом використання тропів та стилістичних фігур у мовленні, та має ознаки модальності, емоційності, інтенсивності, варіативності тощо. Образи диференціюються завдяки матеріалізації й опредмечуванню і набувають свого звучання у контексті.

Отже, образність необхідно розглядати як властивість слова і як комунікативну якість мовлення. Під образним мовленням розуміємо мовлення, в якому слова і словосполучення вживають у незвичайному значенні, що дає можливість художньо відтворювати дійсність. Співвідношення образу і значення слова учені (Й. Гердер, В. Гумбольдт, Е. Кассієр, О. Потебня, Е. Сепір, Б. Уорф) вбачають в специфіці національної мови, оскільки мова формує проміжний світ і тим самим закодує в його структурах особливий національний світогляд.

У літературознавчому аспекті ця категорія має більш широке поняття, оскільки пов'язана не лише з мовленнєвою організацією художнього тексту, первісними, а також і похідними образами, що

виявляються в мистецьких досконало змальованих картинах, образах, які викликають естетичні почуття та відчуття єдності раціонального й емоційного. Словесний образ, на відміну від образу взагалі, комунікативно спрямований і пов'язаний із взаємодією комунікантів. Він є реальним мовно-літературним фактом. Словесному образу в лінгвістичному та літературознавчому аспектах властива двоплановість (співіснування прямого значення і нових семантичних відтінків), що дає змогу завдяки меншій кількості одиниць передати багатомірність виявів дійсності.

Учені образність розглядають як специфічну властивість слова (М. Бахтін, Ф. Бацевич, В. Виноградов, Н. Гавриш, Л. Новиков, С. Неклюдов, О. Потебня) і як особливу форму дійсності (В. Андріянова-Перетц, Н. Арутюнова, І. Гальперин, А. Коваль, О. Пономарів та ін.). О. Потебня у своїй концепції значення «образності» подає через образ; воно виражає себе в образі й водночас є неодмінним засобом для вираження цього значення, а внутрішня форма слова виступає генеративним поняттям. При цьому на перший план учений висуває не лінгвістичну одиницю, а мікрополе, створене навколо неї. Воно має розгалужену систему диференційованих засобів на різних мовних рівнях, пов'язується з атрибутивними елементами [10, с. 67].

Оскільки образність властива не лише слову, а й поєднанню слів, вона може виявлятися за умови:

- виникнення мовлення під час організації повідомлення;
- включення процесів творчої уяви під час створення нових образів;
- самостійності мислення, що сприяє виникненню образності мовлення;
- зацікавлення мовця-автора змістом розмови;
- усвідомлення необхідності й доречності використання словесних образів у процесі спілкування;
- володіння багатством словника, наявності чуття мови;

- систематичного на свідомого вироблення образного мовлення [8, с. 222–223].

Образність варто розглядати як категорію евідентну, що дає змогу співвідносити висловлюване мовцем із джерелом інформації, і як потенційну, що найбільш яскраво розкривається у художньому тексті. Відповідно до цього розрізняють потенційну, евідентну і художню образність.

Евідентну (очевидну) образність науковці (В. Виноградов, Б. Головін, О. Єфимов та ін.) розглядають як первинну властивість слова, що пов'язана з його семантичною структурою, виявляється у відношеннях до денотату (предмета дійсності), сигніфікату (поняття, що виражається) та слів мовної системи, оскільки образні можливості слова є результатом довготривалих перетворень, стилістичних трансформацій, семантичних змін тощо [6, с. 82].

Потенційну образність учені (О. Потебня, І. Гальперін, Л. Новиков, Д. Шмельов та ін.) розглядають як чуттєво-образний елемент слова, що перебуває в прихованій позиції та збуджується лише за певних умов. Вона виявляється безпосередньо не в самому слові, а в поєднанні слів, у контексті.

Звернення до лінгвістики художнього тексту та його функційно-стильової приналежності дає змогу стверджувати, що художній стиль, на думку більшості науковців (О. Ахманова, В. Виноградов, Г. Винокур, О. Єфимов, А. Коваль, М. Кожина, І. Лопушинський, М. Пентилюк, О. Пономарів, Д. Розенталь, І. Чередниченко та ін.), є особливим різновидом мови, не співвідносним з іншими. Семантичні й смислові зв'язки в художньому тексті – складні процеси взаємодії словесних образів зі змістовою організацією, продуктом яких є нагромадження значень, образна когезія, конотація тощо. При цьому текст розглядають як

комунікативну одиницю, як структурну і смислову єдність, як продукт мовленнєвої діяльності.

Відповідно до цього образність, образне мовлення вчені (В. Виноградов, Г. Винокур, І. Гальперін, Б. Головін, О. Єфимов, А. Коваль, Л. Новиков, О. Федоров, З. Франко та ін.) розглядають у контексті, акцентуючи увагу на мовних засобах, що вживають у художньому тексті. Дослідники (Н. Гавриш, Б. Головін, В. Ковальов, М. Кожина, Н. Миропольська, Л. Новиков, М. Пентилук, О. Пономарів, О. Ушакова, О. Федоров та ін.) до засобів образності відносять:

- фонетико-словотвірні (анафора, епіфора, алітерація, асонанс, префікси і суфікси з емоційним забарвленням);
- лексико-семантичні (багатозначні слова, синоніми, антоніми, омоніми);
- синтаксичні (народні приповідки: прислів'я, приказки; фразеологізми;
- тропи (епітети, порівняння, метафора, синекдоха, уособлення, гіпербола);
- стилістичні фігури (семантичні – антитеза, градація; синтаксичні – паралелізм, анафора, епіфора, інверсія, замовчування тощо).

Отже, проблеми розвитку образного мовлення учнів варто розглядати, спираючись на текст художнього стилю, який характеризується багатством і різноманітністю художніх засобів, що виконують «орнаментальну» (оздоблювальну) функцію, поєднану з «інструментальною», тобто із змістом твору. Художній стиль вбирає в себе риси інших стилів, у ньому відбивається все багатство національної мови. Вивчення художнього стилю учнями сприятиме розвитку образного мовлення школярів. У зв'язку з цим важливо враховувати особливості художнього тексту, звертаючи увагу, що окремі речення тексту пов'язані між собою за змістом (кожне наступне розвиває інформацію, подану в попередніх реченнях) і формально за допомогою лексико-граматичних

засобів (синонімів, антонімів, займенників, прислівників, узгодження вищо-часових форм дієслова-присудка, вставних слів тощо).

Правильному сприйманню художнього тексту як складної системи словесно-художніх образів, сприятиме уважне ставлення до семантики слова, символів, маркованих слів, тропів, стилістичних фігур тощо. Тому вивчення учнями структури тексту необхідно поєднувати з аналізом його комунікативної системи як на рівні мовних одиниць, на рівні розгляду особистості автора у сукупності його психологічних, ментальних, соціально-культурних рис, так і на рівні можливостей сприйняття словесного образу адресатом.

Таким чином, образність пов'язана із властивістю слова, переосмисленням на асоціативному рівні його прямих і переносних значень, витворення метафоричних образів, які завдяки поєднанню з іншими словами у тексті стають емоційно та естетично значимими. Так завдяки мові створюється і втілюється почуттєве сприйняття образу реципієнтом (адресатом). Тому робота над розвитком образного мовлення учнів сприятиме підвищенню рівня їхньої мовленнєвої культури. Воно повинно стати показником якісного, довершеного мовлення учнів і виступати експонентом світосприйняття, характеру, ментальності, інтелектуального й художнього розвитку.

Література:

1. Андріянова-Перетц В. Елементи фоностилістики на уроках словесності. *Українська мова і література в школі*. 2006. № 9. С. 2–4.
2. Арутюнова Н. Дискурс. *Лингвистический энциклопедический словарь*. / под ред. В. Ярцева. М : Сов. энцикл., 1990. 542 с.
3. Бабич Н. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2003. 324 с.

4. Божович Л. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів. К. : Наукова думка, 1989. 154 с.
5. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. М. : Наука, 1981. 140 с.
6. Головин Б. Н. Основы культуры речи. – М. : Высшая школа, 1988. 320 с.
7. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. К. : Вища школа, 1987. 351 с.
8. Кулибчук Л. Образність як лінгвістична категорія (в аспекті сучасних мовознавчих досліджень) *Мовознавство: доповіді та повідомлення на IV Міжнародному конгресі україністів*. К. : Університетське вид-во «Пульсари», 2002. С. 221–224.
9. Лурія А. Р. Язык и сознание / под ред. Е. Д. Хомской. М. : Изд-во МГУ, 1979. 320 с.
10. Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація : статті і фрагменти. Нью-Йорк : Вид-во Укр. Вільної АН, 1992. 155 с.
11. Франко З. Образність в українському мовленні *Українське усне літературне мовлення* / за ред. І. К. Білодіда та ін. К. : Наукова думка, 1967. 168 с.

ХАРАКТЕРИСТИКА КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Райко С. В.,

ад'юнкт ад'юнктури

Національна академія Державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

м. Хмельницький, Україна

Результати аналізу наукових публікацій [1; 2], нормативних документів з питань професійної підготовки офіцерів прикордонного відомства дозволяють зробити висновок, що правова компетентність офіцерів-прикордонників – це складне особистісно-професійне утворення, структуру якого складають когнітивний, ціннісний, мотиваційний і професійно-особистісний компоненти. Йдеться про ціннісне ставлення до професійної діяльності в правоохоронному органі спеціального призначення, а також соціально-правові, професійні та культурно-правові компетенції, які окреслені знаннями, вміннями, здатностями, властивостями, відповідністю, готовністю тощо. Виявом правової компетентності є правова культура, правова грамотність і правова освідченість. Правова компетентність пов'язана з професійною і правовою культурою, має динамічний характер, тобто у процесі професійної діяльності ця особистісно-професійна якість формується, розвивається, вдосконалюється.

Важливим складником правової компетентності офіцерів-прикордонників є когнітивний компонент [3]. Його наявність у структурі цієї компетентності дозволяє вести мову про можливість цілеспрямованого педагогічного впливу на це складне професійно-особистісне утворення.

Результати аналізу й узагальнення освітньої програми підготовки магістрів у галузі знань «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» спеціальності «Безпека державного кордону» дозволяють стверджувати, що офіцери-прикордонники повинні знати, як проводити інноваційну діяльність щодо удосконалення нормативно-правових актів з питань охорони державного кордону, розвитку форм і способів дій підрозділів та органів охорони державного кордону, використання засобів охорони державного кордону. Важливими є знання особливостей застосування міжнародних документів відносно проведення

роботи з прикордонними представниками суміжних держав, міжнародними, іноземними організаціями щодо забезпечення державної безпеки та розвитку прикордонних стосунків. Професійну кваліфікацію офіцера-прикордонника характеризує також здатність організовувати адміністративно-та кримінально-процесуальну діяльність у відповідності до вимог чинного законодавства України.

З огляду на це можна зробити висновок, що у процесі професійної підготовки офіцерів-прикордонників у магістратурі важливе значення належить формуванню знань. Якість цього процесу залежить від застосування ефективних інноваційних форм і методів навчання.

Педагогічний супровід розвитку правової компетентності офіцерів-прикордонників у магістратурі має важливе значення у сучасних складних військово-політичних умовах, коли гостро постає питання поліпшення якості професійної підготовки військовослужбовців і правоохоронців, що нині забезпечують обороноздатність і національну безпеку країни.

Література:

1. Царенко В. І. Професійна культура прикордонника: Навчальний посібник / В. І. Царенко, В. О. Хома, В. І. Мірошніченко. – Хмельницький: Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького, 2006. – 55 с.
2. Логінова Н. М. Формування професійно-правової компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2011. – 20 с.
3. Діденко О. В. Обґрунтування педагогічних умов розвитку військово-спеціальної компетентності офіцерів-прикордонників у процесі магістерської підготовки / О. В. Діденко, В. В. Веретільник // *Науковий*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Серебрянікова О. С.,

аспірант кафедри педагогіки

Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського

м. Одеса, Україна

Сучасний процес підготовки соціальних працівників вимагає від закладів вищої освіти високого рівня методичного забезпечення процесу навчання та використання новітніх технологій.

Одними з популярних методів навчання у сучасному навчальному просторі є – інтерактивні технології.

Вивчаючи наукову літературу, в яких висвітлено сутність інтерактивних методів, ми можемо сказати, що інтерактивні методи – це метод навчання, який направлений на активну взаємодію не тільки педагога і студентів, а й на взаємодію між студентами, під час якої вони зможуть продемонструвати свої інтелектуальні здібності та спроможність конкурувати.

При використанні інтерактивних методів, педагог виступає однією з ланок досягнення навчальної мети студентів.

Педагог лише направляє студентів до самостійного та творчого вирішення навчальної проблеми, допомагає у самостійному пошуку

нестандартних шляхів вирішення проблеми та стимулює до саморозвитку та самонавчання.

Саме через такий підхід інтерактивний метод має велику популярність під час навчального процесу у закладах вищої освіти.

Аналізуючи роботу вченої І. В. Куришевої, ми можемо стверджувати, що інтерактивне навчання пробуджує в учасників навчального процесу пізнавальну активність, розвиває комунікативні навички та уміння в процесі пошуку рішення задачі, організовує спільну та продуктивну роботу між студентами та педагогом [5, с. 30.].

Ми виділили основні завдання інтерактивного методу.

Завданнями інтерактивних форм навчання є:

- стимулювання у студентів інтересу до проблеми;
- продуктивне засвоєння та інтерпретація отриманих знань;
- виховування в учнів самостійності у пошуку вирішення проблеми;
- розвиток командного духу в студентів, навчити працювати у команді, проявляти терпимість і повагу до думки інших;
- формувати в учнів навички мислення;
- формування життєвих і професійних навичок;
- досягти рівня самостійної та компетентної особистості [2, с. 12].

Багато вчених розглядають різні форми та техніки інтерактивного навчання. Ми ж вивчаючи наукову літературу, зупиняємось на тих інтерактивних методах, які будуть найбільш дієвими під час підготовки фахівців до рекреаційної діяльності.

Один із найбільш популярних та практикуючих інтерактивних методів під час підготовки фахівців соціальної сфери є – соціально-психологічний тренінг.

В своєму навчальному посібнику Кругліков В. Н. розкриває поняття «тренінг», як систематичне тренування та удосконалення певних

навичок і поведінки учасників, через виконання різноманітних вправ та завдань.

Головною перевагою тренінгу є те, що тренінг об'єднує всіх учасників спільною метою та стимулює до активних дій під час всього заняття [3, с 302].

Під час підготовки студентів до рекреаційної діяльності застосування тренінгу допоможе сформувати певні професійні та особистісні якості, які допоможуть у подальшій професійній діяльності. Так, можна використовувати проблемні тематичні лекції, в яких студенти будуть знаходити шляхи вирішення проблеми, активізувати свої знання та навички. Проводити вправи, які допоможуть отримати нові знання, навичка та способи роботи з клієнтами в напрямку рекреаційної діяльності.

Найбільш популярні методи, які використовують під час рекреаційної діяльності є наступні:

- 1) групові дискусії (або заплановані або виникаючі несподівано під час заняття);
- 2) рольові ігри (імпровізаційні або за сценарієм), психодрама або психогімнастика. Завдяки рольовим іграм можна простежити варіанти вирішення проблеми, побудувати план виходу з ситуації, зрозуміти почуття іншої людини, навчитись проявляти толерантність та емпатію до проблеми інших. [4, с. 307-308].

Плаксіна І. В. у своєму навчальному посібнику розкриває важливість та сутність ще одного інтерактивного методу – кейс-метод.

Кейс-метод (Case study) являє собою технологію навчання, що використовує опис реальних в нашому випадку педагогічних та соціальних ситуацій. Кейс представляється як опис реальних ситуацій або відео чи аудіо варіанти, в яких висвітлена проблема та варіанти вирішення.

Формування кейсу починається з вибору тематики, потім формулюються цілі та завдання, проблемні ситуації та описи ведення випадку.

Для опису проблемних ситуацій можна використовувати або реальні життєві ситуації або випадки з художньої літератури, фільмів та іншого. Під час навчання студентів рекреаційній діяльності, кейс-метод буде дуже актуальним та змістовним для засвоєння знань. Так, студентам буде краще впроваджувати свої професійні навички та надавати допомогу на основі вже існуючих ситуацій та шляхів вирішення. А ще під час розгляду кейсу, кожен студент ставить перед собою питання: «в чому сутність проблеми», «що можна зробити», «які варіанти розв'язання проблеми». Також кейс-метод несе в собі не тільки індивідуальну роботу студента, а й групову. Саме під час групової роботи, застосовується мозковий штурм, під час якого кожен висловлює свою думку вирішення проблеми [6].

Одним із провідних методів у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників – є метод дискусії. В основному його використовують в комплексі з іншими методами, як метод закріплення отриманих знань.

Дискусія має вигляд колективного обговорення заданої проблеми чи ситуації.

Під час дискусії опоненти можуть або доповнювати один одного, або протистояти один одному. У першому випадку більше будуть проявлятися якості, притаманні діалогу, в другому – дискусія носитиме характер спору, т. е. відстоювання своєї позиції. Як правило, в дискусії присутні обидва ці елементи.

Завдяки методу дискусії під час підготовки студентів до рекреаційної діяльності, учасники діляться досвідом, знаннями, думками, доповнюють один одного, показують свої знання та навички, тим самим

закріплюють отриманні знання та навички у цьому напрямі професійної діяльності [7, с. 7-9.]

Ще одним цікавим інтерактивним методом виступає – інтерактивна екскурсія.

Є різні види екскурсій: заняття – екскурсія та віртуальна екскурсія.

Рекреаційна діяльність полягає у відновленні та оновленні фізичних, духовних та психологічних сил людини, а метод екскурсії допоможе і фізично, і морально і естетично відпочити.

Це може бути тематична екскурсія, екскурсія по певним місцям та інше. Завдяки такому методу студенти будуть навчатися розуміти потреби людей та будувати відповідно до цього план екскурсії.

Є ще віртуальна екскурсія. Завдяки неї можна не виходячи з приміщення опинитися в цікавих місцях, при цьому використовувати лише комп'ютер та проектор. Віртуальну екскурсію можна супроводжувати розмовою, релаксаційною музикою, щоб клієнти могли повністю зануритись в світ подорожі [1, с. 84-85].

Підводячи підсумок розглянутої проблеми, можна сказати, що в сучасному навчальному просторі існує безліч інноваційних та інтерактивних методів, які дають студентам не тільки ефективно засвоїти знання, а й удосконалити особистісні та професійні навички, якими будуть користуватись в професійній діяльності. Підготовка до рекреаційної діяльності вимагає залучення інтерактивних методів, так як це одне з нових напрямлень та не зовсім традиційне для простору соціальної сфери.

Література:

1. Деева, Е. М. Применение современных интерактивных методов обучения в вузе: практикум / Е. М. Деева. – Ульяновск : УлГТУ, 2015. – С. 84-85.

2. Деева, Е. М. Применение современных интерактивных методов обучения в вузе: практикум / Е. М. Деева. – Ульяновск : УлГТУ, 2015. С. 12.
3. Кругликов В. Н. Интерактивные формы профессионального обучения : учеб. пособие / В. Н. Кругликов, М. В. Олейникова (Издатель-во Политехи, ун-та, 2015. – С. 302.
4. Кругликов В. Н. Интерактивные формы профессионального обучения : учеб. пособие / В. Н. Кругликов, М. В. Олейникова (Издатель-во Политехи, ун-та, 2015. – С. 307-308.
5. Лебедева Н. В. Современные образовательные технологии в дополнительном профессиональном образовании специалистов социальной сферы: учебное пособие [текст] / Н. В. Лебедева. – М.: ИДПО ДТСЗН г. Москвы. – 2017. – С. 30.
6. Плаксина, И. В. Интерактивные технологии в обучении и воспитании : метод. пособие / И. В. Плаксина; Владим. гос. ун-т им. А. Г. и Н. Г. Столетовых. – Владимир : Изд-во ВлГУ, 2014. 163 с.
7. Реутова Е. А. Применение активных и интерактивных методов обучения в образовательном процессе вуза (методические рекомендации для преподавателей Новосибирского ГАУ). – Новосибирск: Изд-во, НГАУ, 2012. – С. 7-9.

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ НА ОСНОВІ КОНТЕКСТНОГО
НАВЧАННЯ**

Тирон В. О.,

викладач юридичних дисциплін

Василівський коледж

Таврійського державного агротехнологічного університету

м. Василівка, Україна

Модернізація освіти в Україні визначила необхідність поліпшення якості освіти в закладах вищої освіти, оскільки в нинішніх умовах розвитку економіки зростає потреба у висококваліфікованих кадрах. Зміна парадигми української системи вищої освіти багато в чому обумовлена процесами її інтеграції в європейський освітній простір, що викликає необхідність дослідження питання про підготовку випускників юридичних закладів вищої освіти в контексті професійної мобільності та конкурентоспроможності.

В умовах розвитку в Україні демократичної, правової держави та громадянського суспільства особливе значення набуває рівень професійної підготовки юристів, які забезпечують дотримання законності та правопорядку. Широкий спектр професійних проблем, що виникають перед майбутніми юристами, різноманіття сфер застосування навичок юридичної діяльності та реалізації своїх можливостей, зумовлюють потребу у визначенні засад професійного успіху представників юридичної спільноти, виявлення внутрішніх механізмів регуляції їх професійного розвитку.

Сучасний фахівець юридичного профілю повинен бути професійно мобільним, затребуваним на ринку праці, комунікабельним. Дана вимога до молодих спеціалістів зумовлена постійними змінами в різних соціальних сферах і необхідністю підлаштовуватися під ці інновації. Завдання закладу освіти юридичного профілю – підготувати фахівців з високим рівнем правових знань, а також достатньою практичною підготовкою в правовій сфері.

Однак перераховані вимоги до професійної підготовки студентів – майбутніх юристів не повністю відповідають сучасному ринку праці. Професійна діяльність юриста включає в свою структуру захист прав та інтересів громадян, їх власності, свободи, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань. Тому юристу необхідно оволодіти такими

важливими якостями, як професійна компетентність, високий рівень сформованості інтелектуального розвитку, соціальна адаптивність, стійка нервово-психічна стабільність тощо. Щоб володіти професійними навичками в галузі права, студенти повинні не тільки володіти теоретичними знаннями і вивчати закони, але і, в першу чергу, вміти застосовувати їх у повсякденній діяльності. У зв'язку з цим ми вважаємо, що необхідна заміна традиційних цінностей, що перешкоджають поширенню нових технологій в освіті, формування нових форм і методів навчання. Навчання у закладі вищої освіти необхідно вибудовувати так, щоб теорія перепліталася з практикою, і студенти після закінчення навчання могли вирішувати практичні завдання. Концептуальною основою вирішення цього завдання може стати теорія контекстного навчання (А. Вербицький, В. Калашников, О. Щербакова).

В працях Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, П. Гальперіна, Н. Талізінної та інших показано, що в основі контекстного навчання лежить діяльнісний підхід, який передбачає включення студентів у різні види пізнавальної діяльності через систему завдань за допомогою нетрадиційних засобів навчання.

В працях М. Левківського, Н. Лаврентьєвої, О. Ларіонової, М. Бахтіна та інших розкриваються особливості контекстного підходу, концептуальні положення якого дозволяють створювати продуктивні умови для формування професійної компетентності майбутніх фахівців та поєднання навчальної і професійної діяльності у єдине ціле.

Контекстний підхід також розглянутий у роботах А. Вербицького (компетентнісний підхід і теорія контекстного навчання), В. Калашникова (методологічна основа контекстного підходу), М. Болдіної (контекстний підхід як базовий метод навчання), В. Густьякіної (контекстний підхід у професійній підготовці), О. Щербакової (контекстний підхід в підготовці

спеціаліста), С. Чиркова (теоретичні аспекти використання контекстного підходу).

На думку А. Вербицького, «щоб бути теоретично і практично компетентним, студенту необхідно зробити подвійний підхід: від знака до думки, а від думки до вчинку, дії. Перехід від інформації до її використання опосередковується думкою, що і робить цю інформацію знанням» [2, с. 18].

Результати цих досліджень безумовно важливі, але питання формування професійної компетентності саме майбутніх юристів на засадах контекстного навчання, на нашу думку, є недостатньо розкритим.

Мета статті – розкрити та теоретично обґрунтувати сутність технології формування професійної компетентності майбутніх юристів на засадах контекстного навчання та особливості його застосування у сучасній професійній підготовці.

А. Леонтьєв вважає, що мета студента повинна полягати не тільки в засвоєнні знань, умінь і навичок, які також необхідні, але недостатні, а й в оволодінні цілісною професійною діяльністю фахівця [7, с. 74]. У своїх наукових працях М. Бахтін, А. Вербицький, Н. Лаврентьєва, дослідивши метод контекстного підходу в навчанні, вказують на те, що з метою реалізації даної концепції кожна навчальна дисципліна, що викладається у виші, повинна вивчатися в контексті майбутньої професійної діяльності, а зміст її – модифікуватися в залежності від профілю майбутньої спеціальності.

У 2002 році в США Е. Джонсон була видана монографія «Контекстне викладання і вчення», в якій сказано, що контекстне викладання і навчання є однією з найбільш актуальних напрямків в сучасній освіті [14, с. 112]. Поняття «контекстне навчання» на пострадянському просторі було розроблено А. Вербицьким в 1991 році, який вважав, що в якості засобів реалізації теоретичних підходів в

контекстному навчанні необхідно в повному обсязі використовувати методи активного навчання [2, с. 95].

За визначенням А. Вербицького, «контекст – це система внутрішніх і зовнішніх умов життя і діяльності людини, яка впливає на сприйняття, розуміння і перетворення ним конкретної ситуації, надаючи сенс і значення цієї ситуації як цілому і її компонентам» [4, с. 19].

Контекст професійної діяльності юриста становить професійна компетентність, яка інтегрує систему уявлень про сукупність необхідних знань і умінь, обсяг навичок розробки і реалізації правових норм, забезпечення законності і правопорядку, комбінації професійно значущих особистісних якостей, систему професійно-етичних норм, цінностей і ціннісних орієнтацій юристів.

Реалізація контекстного підходу в підготовці майбутнього юриста здійснюється шляхом формування саме професійної компетентності – «структурнорівневого утворення, що знаходиться в постійному розвитку і представляє собою комплекс професійних і особистісних якостей, які забезпечують на основі ціннісних орієнтацій компетентне здійснення професійної діяльності» [12, с. 65].

Поняття «професійна компетентність» розглядається вченими як сукупність знань, умінь і навичок, способів і прийомів їх реалізації в діяльності, в спілкуванні, в розвитку (саморозвитку) особистості [11, с. 46]; співвідношення професійних знань і вмінь, професійної позиції і психологічних якостей особистості [9, с. 57]; особливий тип організації предметно-специфічних знань, що дозволяє приймати ефективні рішення у відповідній області діяльності [13, с. 67].

З позицій контекстного навчання професійна підготовка може розглядатися як один з етапів професіогенеза і формування професійної компетентності майбутніх юристів, так як, опановуючи необхідну систему

знань і умінь, фахівець отримує засоби виконання і регулювання професійної діяльності.

На нашу думку, професійну компетентність майбутнього юриста необхідно розглядати як єдність теоретичної і практичної готовності до ефективного здійснення і якісного перетворення професійної діяльності та вирішення професійних завдань.

Більшість юридичних закладів освіти вибудовують освітній процес, використовуючи традиційні форми навчання: лекції, семінарські і практичні заняття, підсумковий контроль. Ми не говоримо про те, що необхідно відмовлятися від цих форм, але для більш ефективного навчання потрібно вдосконалення методів викладання, заміна існуючих форм навчання новими, залучаючи тим самим студентів до активної участі в організації навчального процесу. Традиційні методи організації навчання не сприяють реалізації сучасних вимог освіти. При використанні різних видів навчальних занять студенти будуть з'ясовувати не тільки теоретичні положення, але і здатність діяти в професійній діяльності. А. Вербицький вважає, що основні форми організації навчальної роботи студентів штучні, оскільки діяльність фахівця, зокрема юриста, виникає не в формі лекції, семінару, практикуму, а в реальному житті, до якої виші не готують [5, с. 31].

На лекції в основному йде передача і засвоєння матеріалу, але на проблемній лекції нове знання вводиться через проблемність питання. Студенти обговорюють суперечливі питання в формі діалогу з викладачем і розкривають проблеми, організовуючи пошуки їх вирішення. В цьому випадку проявляються предметний і соціальний контексти майбутньої професійної діяльності. Нам здається, було б ефективніше, якщо після обговорення проблемних питань по більш актуальним темам влаштувалися б міні-конференції. Так, з дисципліни «Цивільний процес» на юридичному відділенні Відокремленого структурного

підрозділу «Василівський коледж Таврійського державного агротехнологічного університету» при проведенні такого роду конференції студентами обговорювалися питання про зміни, внесені до ЦПК України, були проаналізовані наукові публікації з даних питань, велися дебати з приводу плюсів і мінусів цих змін, переглянуті відеоролики з виступом практикуючих юристів. В ході проведення даного заходу відзначався підвищений інтерес і активність з боку студентів, вміння орієнтуватися в законодавстві.

Важливим є і такий вид лекцій як лекція-візуалізація. В даному випадку застосовуються технічні засоби навчання, що підвищує працездатність студентів під час лекції і підтримує інтерес всієї аудиторії. Крім читання лекції з використанням інтерактивної дошки, студентам демонструються навчальні кінофільми, відеозаписи судових процесів, телепередачі тощо.

На лекції із задалегідь запланованими помилками студентам пропонується проаналізувати отриману інформацію і встановити наявні помилки. Це активізує діяльність студентів, підвищує їх уважність, зацікавленість у вирішенні ситуації, проблеми.

Позитивну роль в навчанні студентів, на наш погляд, відіграє залучення для проведення занять практикуючих юристів: адвокатів, суддів, працівників правоохоронних органів тощо. Як вважає М. Бахолдіна, юридична громадськість однаково цінує і поважає як юристів-практиків, так і вчених-теоретиків [1, с. 24-27]. Одним – практичний досвід, іншим – наукова робота. Практики діляться досвідом роботи, студенти отримують якісну, корисну та своєчасну інформацію. Про користь взаємодії науки і практики говорить і Я. Корчак: «Завдяки теорії я знаю, а завдяки практиці я відчуваю. Теорія збагачує інтелект, практика розцвічує почуття, тренує волю» [8, с. 135].

У навчальному процесі значну роль відіграють рольові ігри, будучи важливим засобом закріплення і засвоєння студентами знань, отриманих в процесі навчання. На думку А. Вербицького, з появою ділових ігор та інших, орієнтованих на практику форм і методів активного навчання, у виші можна говорити про абстрактно-контекстний або знаково-контекстний способи навчання [3, с. 20]. При проведенні ігор досягається головна мета, підвищення рівня професійної підготовки студентів. Рольова гра, будучи однією з активних форм навчання, включає в себе пізнавальну і практичну складові.

На юридичному відділенні коледжу організуються і проводяться рольові ігри з процесуальних дисциплін («Цивільний процес», «Кримінальний процес», «Адміністративне судочинство», «Судочинство в господарських судах») із запрошенням практичних працівників в особі суддів, прокурорів, адвокатів. В ході підготовки студенти знайомляться з великою кількістю нормативних актів, необхідних для проведення судового процесу, розподіляють між собою ролі (суддя, адвокат, прокурор, експерт, свідки, сторони процесу тощо). Студенти, будучи самі учасниками процесу, відкривають можливість не тільки отримати наочні уявлення про роботу судді, прокурора, адвоката, але придбати перші навички за майбутньою спеціальністю. З цього приводу позитивно відгукується М. Крюков, який вважає, що ділова гра в цілому вчить як здійснити прагнення адекватно і повністю скористатися всім, що допускається нормами, правилами, причому в найбільш складних ситуаціях – «на грані закону» [6, с. 22-36].

Важливим етапом у професійній підготовці компетентного фахівця в галузі права є виробнича практика, в ході якої ним закріплюються і вдосконалюються отримані в процесі навчання знання. Базами практик студентів в основному виступають правоохоронні органи, суди, адвокатура, нотаріат тощо. В процесі проходження практики

майбутні фахівці можуть вже визначити напрямок своєї подальшої професійної діяльності, оцінити рівень готовності до виконання професійних обов'язків в цій сфері діяльності.

Юридичні студентські консультації – одна з головних форм підготовки студентів-юристів до майбутньої професійної діяльності, де вони можуть проявити всі свої отримані знання вже в практичній діяльності. Вже в багатьох українських юридичних закладах освіти вони діють. Про важливість їх діяльності говорить і прийнятий Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI «Про безоплатну правову допомогу», однією з цілей якого є правова просвіта населення та формування в студентів юридичної спеціальності навичок надання юридичної допомоги [10]. На базі коледжу була створена юридична студентська консультація, в якій студенти долучаються до практичної діяльності в процесі навчання. Робота в ній дозволяє навчитися оперативно апробувати отримані теоретичні знання стосовно конкретних випадків юридичної практики, створюючи унікальну можливість закріплення і розвитку отриманих знань.

В якості важливого інтегруючого етапу професійної підготовки компетентного юриста виступає переддипломна практика, при проходженні якої студент закріплює і вдосконалює професійні знання, вміння і навички, отримані в процесі теоретичного навчання, а також формує професійну самостійність, мобільність, самоконтроль тощо.

Узагальнюючи вище викладене, ми прийшли до висновку, що викладачі юридичних закладів освіти повинні застосовувати ті форми і методи навчання, які дозволили б сформувати в студентів професійну компетентність. Для цього необхідно застосовувати технології контекстного навчання при підготовці юристів, оскільки вони дозволяють максимально зблизити навчальну та професійну діяльність. Застосування контекстного підходу в навчанні дозволить подолати розрив між

теоретичними знаннями студентів і їх практичною готовністю до виконання тих чи інших завдань. Використання нових форм навчальної діяльності та нових засобів навчання, визначає найважливіші фактори підвищення ефективності освітньої діяльності. Предметний контекст діяльності студента моделюється як система навчальних юридичних ситуацій, проблем і завдань, максимально наближених до професійних. Соціальний зміст інтегрується в навчальний процес в результаті спільної діяльності студентів при обговоренні та вирішенні конкретних проблемних ситуацій. Перебуваючи в діяльнісній позиції з самого початку, майбутні юристи отримують в контекстному навчанні більш вироблену практику і досвід реалізації навчальної інформації як засобу регуляції власної діяльності. Це сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього юриста і гармонійному входженню молодого фахівця в професію.

Література:

1. Бахолдина М. Разумное, доброе, вечное / *Уголовное право и процесс*. 2007. № 38 (508). С. 24-27.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: метод. пособие. Москва: Высшая школа, 1991. 207 с.
3. Вербицкий А. А. Выступление на круглом столе Психология и педагогика высшей школы: проблемы, результаты, перспективы / *Вопросы психологии*. 1981. № 3. С. 20.
4. Вербицкий А. А. Групповое взаимодействие студентов в контекстном обучении / *Проблемы психологии образования*. 1994. № 3. С. 58–74.
5. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. Москва: ИЦ ПКПС, 2004. 84 с.
6. Крюков М. М. Деловые игры и гуманитарное знание / *Вестник высшей школы*. 1991. № 10. С. 22-36.

7. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва, 2005. 304 с.
8. Маленкова Л. И. Теория и методика воспитания: учебное пособие. Москва: Педагогическое общество России, 2002. 480 с.
9. Маркова А. К. Психологические критерии и ступени профессиональности учителя / *Педагогика*. 1995. № 6. С. 56–63.
10. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/3460-17> (дата звернення: 10.06.2019).
11. Профессиональное сознание юристов / Н. Я. Соколов и др.; под ред.: Е. А. Лукашевой. Москва : Наука, 1988. 224 с.
12. Старова Н. М. Сущность понятия «профессионально компетентностная культура будущего специалиста» / *Вестник ЮУрГУ. Серия «Образование. Педагогические науки»*. 2009. Вып. 5. № 31 (164). С. 63–66.
13. Холодная, М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования личности. Москва-Томск, 1997. 391 с.
14. Johnson Elaine B. Contextual Teaching and Learning / Corwin Press, INC. A Sage Publications Company. Thousand Oaks, California. 2002. 196 p.

**ЗАГАЛЬНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З
ФОРМУВАННЯ В ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ І
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ**

Ткачук Д. В.,

аспірант кафедри міжнародної інформації та країнознавства

Хмельницький Національний університет

м. Хмельницький, Україна

Під час паспортного контролю та ідентифікації у пунктах пропуску виявляється і припиняється протиправна діяльність, поряд з іншими елементами системи пропуску через державний кордон та прикордонного контролю, зокрема блоком адміністративно-правових і кримінально-процесуальних дій, паспортний контроль виконує одне з найважливіших завдань: гарантування національної безпеки України на шляхах міжнародних сполучень. Цим обумовлене значення ефективної діяльності прикордонників у пунктах пропуску щодо здійснення ідентифікації та, відповідно, визначення необхідних шляхів належної професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску.

На сьогодні проблематику ідентифікації дослідники вивчають за кількома напрямками. Важлива група досліджень охоплює педагогічні проблеми формування професійної готовності, якостей та умінь, необхідних для роботи у пунктах пропуску. Це напрацювання О. Войцехівського, М. Недбая, О. Лемешко, О. Трембовецького та ін. Особливу увагу дослідники звертають на формування у майбутніх офіцерів-прикордонників умінь працювати з технічними засобами прикордонного контролю (О. Заболотна, Ю. Кузь, М. Недбай та ін.). Важливе значення має також вивчення питань організації навчання майбутніх офіцерів, що здійснюватимуть ідентифікації у пунктах пропуску, спілкуватись відповідно до вимог відомчих стандартів. Ці питання є темою досліджень Н. Берестецької [1], О. Бондаренко, О. Мисечко [2], В. Назаренка та ін. Проте на сьогодні не вирішеною залишається проблема підготовки фахівців, що здійснюють ідентифікацію громадян на державному кордоні, в навчальних центрах підготовки персоналу ДПСУ.

Професійна готовність інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів є професійно важливою

особистісною властивістю, що охоплює переконаність в державній та особистій значимості ідентифікації у пунктах пропуску, знання технології, методів та засобів ідентифікації осіб і транспортних засобів, особистісні якості та уміння, необхідні для належного здійснення ідентифікації у пунктах пропуску. Зміст готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів визначається специфікою організації і здійснення ідентифікації та охоплює теоретичні знання, методи та засоби ідентифікації, що забезпечують високу ефективність паспортного контролю.

Сформованість готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів можна оцінити за такими критеріями та відповідними їм показниками: ціннісним, когнітивним та діяльнісним. Використання зазначених критеріїв дозволяє виділити три рівні сформованості готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації (низький, середній та високий).

Аналіз наукових джерел, зокрема праць І. Беха, О. Власової, Н. Волкової, І. Мельничука, О. Рудницької, С. Сисоевої, В. Сухомлинського, В. Ягупова та ін., щодо широких можливостей, що їх дає використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчального процесу та вивчення специфічної проблематики ідентифікації, використання тренінгу як ефективного способу підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, потенціалу інтерактивного навчання для формування умінь комунікації, а також урахування результатів констатувального етапу педагогічного експерименту дозволяють визначити такі педагогічні умови формування готовності до ідентифікації: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів; застосування тренінгових методик для розвитку професійно важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації; навчання інспекторів

прикордонної служби професійної комунікації з громадянами під час контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску через державний кордон; прилучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації.

Для перевірки запропонованих умов було організовано формувальний етап педагогічного експерименту на базі Навчального центру підготовки молодших спеціалістів Державної прикордонної служби України імені генерал-майора Ігоря Момота. Експеримент забезпечив науково-об'єктивну й доказову перевірку правильності гіпотези дослідження педагогічних умов формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску.

Результати експериментальної роботи засвідчили, що після проведення експериментальної роботи високий рівень професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів мають 12,69 % членів експериментальних груп, що на 17,47 % більше, ніж до експерименту; середній – 42,86 % (на 12,70 % більше, ніж до експерименту), низький – 44,45 % (на 30,17 % менше, ніж до експерименту). У контрольних групах рівні сформованості готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів такі: високий рівень мають 19,67 % інспекторів, що на 4,91 % більше, ніж до експерименту, середній – 52,46 % (на 9,84 % більше, ніж до експерименту), низький – 27,87 % (на 14,75 % менше, ніж до експерименту).

За результатами проведеного дослідження розроблено відповідні методичні рекомендації щодо професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції.

Література:

1. Берестецька Н. В. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійного спілкування у процесі навчання гуманітарних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / НАДПСУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2008. 20 с.
2. Мисечко О. В. Педагогічна технологія формування вмій службового спілкування у майбутніх офіцерів-прикордонників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України імені Б. Хмельницького. Хмельницький, 2006. 20 с

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Устименко Ю. С.,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри мовної підготовки

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

м. Дніпро, Україна

Сучасність пред'являє високі вимоги до рівня підготовки фахівця медичного профілю. Практикуючий лікар повинен володіти не лише теоретичними знаннями в галузі медицини, але й бути здатним працювати в мінливих умовах сучасного світу, здійснювати комунікацію з представниками різних країн і культур.

На сьогодні випускники медичних вишів мають глибоко розуміти роль професійної взаємодії у професійних та ділових сферах та ситуаціях,

вміти вільно організовувати професійний діалог з хворими, колегами, керівниками, аргументувати правильність власних висловлювань.

На нашу думку, за для досягнення вищезначених цілей, доцільно впроваджувати у процес підготовки майбутніх фахівців медичного профілю інтерактивні методи навчання. Дослідження наших колег доводять, що інтерактивне навчання збільшує відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, але й на його почуття, волю та дії [1, с. 2]. Це твердження також підтверджуються і іншими дослідженнями згідно з якими, найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція – 5 %, читання –10 %), а найбільших – інтерактивного (дискусійні групи – 50 %, практика через дію – 75 %, навчання інших або негайне застосування – 90 %) [1].

Використання у навчальному процесі інтерактивних методів забезпечує моделювання багатосторонньої комунікації, що передбачає врахування думок, поглядів, позицій її учасників. Студенти мають можливість провести аналіз широкого кола професійних проблем; актуалізувати свої власні потреби в самореалізації та відчутти себе дієвими учасниками навчального процесу. Перевагами інтерактивних методів навчання є те, що вони дозволяють кожному учаснику мати власні погляди відносно вирішення поставленої проблеми, яка може мати декілька способів розв'язання. Тобто, іншими словами, студенти залучаються до колективної творчої діяльності, осмисленого спілкування і взаємодії, розподілу праці між членами групи; здійснюється взаємонавчання та взаємоконтроль [2, с. 13].

Реалізація у навчальному процесі інтерактивних методів навчання базується на дотриманні таких принципів взаємодії: багатостороння комунікація; взаємодія і взаємонавчання студентів; кооперована навчальна діяльність з відповідними змінами ролі та функцій як студентів, так і викладачів [3].

На нашу думку ефективними для підготовки майбутніх фахівців медичного профілю є групові форми навчання, оскільки саме в процесі групової роботи кожний її учасник має природну потребу вступати в контакт з іншими людьми, бути активним, дієвим партнером міжособистісної взаємодії. У процесі групової взаємодії відбувається прийняття цінностей і потреб інших. В атмосфері психологічної безпеки та комфорту, в ситуації підтримки та контролю людина навчається новим умінням, умінням експериментувати з різноманітними стилями мислення та стосунків серед рівних партнерів, виявляє власні поведінкові емоційні та мисленнєві стереотипи, й, отримавши зворотній зв'язок, усвідомлює ймовірні помилки у взаємодії з іншими, самодіагностується, самокорегується, саморозвивається.

Доцільним у підготовці майбутніх фахівців медичного профілю, також вбачаємо, використання моделювання проблемних ситуацій, які потребують прийняття рішення щодо морального вибору в процесі діяльності лікаря. Серед способів моделювання проблемної ситуації можемо виокремити наступні: спосіб аналогій (спираємося на життєвий досвід, або ж актуалізуємо раніше отримані знання для вирішення нових завдань), індуктивний, аналітико-синтетичний спосіб (студенти самостійно досліджують явища і факти й роблять необхідні наукові висновки), висунення проблемного питання (є доцільним для вирішення проблеми й оволодіння новими знаннями).

Вирішення ситуаційних вправ сприяє розвитку в студентів критичного мислення, навичок вирішення проблем і прийняття зважених рішень, активізації мислення, стимулюванню інтересу студентів до професійного діалогу, підвищенню відповідальності за прийняті рішення.

Отже можемо зробити висновок, що впровадження, у процес підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів інтерактивних методів навчання та, зокрема, ситуаційного навчання забезпечує

відточення студентами аргументації власних поглядів, апробування різних механізмів впливу, винайдення лінії поведінки під час здійснення професійного діалогу. Студенти отримують можливість виявити особистісну позицію в кожній конкретній ситуації, яка у даному випадку відіграє роль специфічного освітньо-виховного комунікативного засобу.

Література:

1. Сучасні освітні технології у вищій школі: Матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 1-2 листопада 2007 року): Тези доповідей: У 2 ч. – Ч. 2 / Відп ред. А. А. Мазаракі. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 259 с.
2. Баранюк О. Інноваційні методи викладання англійської мови у ВНЗ / О. Баранюк // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи: [матеріали Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції з міжнародною участю] (13–14 листопада 2014 року, Харків). – Х. : Тім Пабліш Груп, 2014. – С. 11-14.
3. Курышева И. В. Интерактивные методы обучения как фактор самореализации старшеклассников в учебной деятельности при изучении естественнонаучных дисциплин : автор. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ирина Владимировна Курышева / Нижегород. гос. пед. ун-т. – Нижний Новгород, 2010 – 20 с.

TEACHING COMMUNICATIVE STRATEGIES TO PRODUCE PATENT DOCUMENTATION TEXTS USING A FOREIGN LANGUAGE

Tsepka O. V.,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of English for Engineering No. 2

“The Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment” (CEFR) [1] focuses on communicative strategies that are seen as a way of performing communicative tasks. The progress in the language learning, as stated in the CEFR, is more clearly evident in student ability to perform speech activities directly and operate with communicative strategies. Before the teacher, accordingly, is the task of helping students to master certain communicative strategies that would allow them to successfully carry out various types of communicative speech activities: perception (receptive strategies), production (productive strategies), interactivity (interactive strategies), mediation (mediation strategies). The mastery of undergraduates by professional communication skills is impossible without the purposeful formation of a conceptual terminology vocabulary on the specialty, the expansion of the professional information base on the material of authentic texts, the solution of standard and professionally-oriented tasks, etc.

The knowledge level of a foreign language in different kinds of speech activity is determined depending on the professional and communicative needs of specialists in different communication situations. For undergraduates, the following communicative needs include:

- abilities in various types of reading of patent descriptions, while there is the ability to quickly switch from one type to another;
- ability to conduct all types of patent search using English language documents from different countries;
- ability to interpret the patent claims, which is the spirit of the invention;
- ability to highlight the shortcomings of the technical solutions described;

- ability to execute patent search results in accordance with normative documentation.

The National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute” is well-known for its scientific achievements and advanced innovative research work. After successful completion of the pilot project "NTUU KPI Research University", the university was the first in Ukraine to become a research university. Due to this, the research work at all faculties and departments of the university substantially revived.

At the Chemical Engineering Faculty undergraduates are actively engaged in the research work. Within the framework of the interdisciplinary approach to foreign language training for future specialists in the field of chemical engineering, one of the ESP priority tasks is to encourage students to research work by means of the English language, which in turn requires the refinement of certain components of the training content at the final stage of study.

Taking into account the different points of view of the theory and practice of the methodology of teaching foreign languages in the higher school on the content of training, we consider it appropriate to highlight the following components in the content of the training of the writing staff of future technical specialists in the research work situations:

1. Professionally oriented, communicative and correct teaching material on the basis of which students acquire knowledge, language skills, communicative strategies and speech skills that are sufficient and necessary for producing annotated and abstracted patent documents texts, under which we understand the texts of the descriptions of inventions to patents, utility models, etc.;
2. Language skills and knowledge, that is, the level of language proficiency in learning situations, as well as communication strategies and speech skills necessary for producing of the above texts, that is, the use of language in

professionally-oriented situations of research communication of technical specialists.

The educational material plays a significant role in the process of sequential formation of communicative competence in the written speech. The main requirement for this material is that it should be "firstly enough to use the language as a means of communication, and secondly, real in the given conditions" [3, p. 51]. This opinion should be supplemented by another requirement, which, in our opinion, is very relevant in the teaching students to produce the patent documentation texts, namely, authenticity. From here we conclude that when selecting a training material the following aspects should be considered:

- the reasonableness of the particular material choice from the entire spectrum of the available information, which leads to the development of appropriate criteria for the educational material selection;
- the role of the selected material in solving problems of interdisciplinary nature, as well as in future professional activities;
- frequency / possibility of use of educational material in educational and professional activities.

Some methodologists distinguish a certain set of spheres of communication. Taking into account the validity of their points of view, we consider it appropriate to point out that within the scope of this study, the purpose of which is to develop a method of teaching communication strategies of communication between students of technical specialties in the research work situations, it is expedient to highlight such spheres of written communication that are priorities in our view from the perspective of the possible participation of students in the specified profile: educational; educational and scientific; scientific research; professional.

The next component of the training content in the competent aspect is language skills, communication strategies and speech skills that are necessary

for producing patent documentation texts. The language skills are formed at the preparatory stage of our developed methodology, which culminate in the formation of linguistic competence (in the general model of the communicative competence of a technical specialist). The selection of the linguistic minimum for the formation of this component of communicative competence is carried out in accordance with certain linguistic and stylistic features of the patent documentation texts. Accordingly, the students' language skills are formed on the basis of the specially developed set of exercises of the preparatory stage of the methodology developed by us, which includes three groups of exercises: 1) a group of exercises for the lexical skills formation on the basis of specially selected authentic texts in order to be learnt our compiled dictionary of the minimum of most commonly used lexical units in the patent documentation texts; 2) a group of exercises for the grammatical skills formation performed by students on the basis of specially selected authentic texts and the list of grammatical phenomena that are most common in the patent documentation texts and constitute their grammatical minimum; 3) a group of exercises for the development of the ability to describe own upgrade of the chemical apparatus or machine.

Therefore, the teaching of communication strategies in the written speech takes place through implementation of a set of exercises and tasks by students, the purpose of which is to achieve the requirements of the English language program for professional communication for level B2, namely – to write comprehensible detailed texts (in our case, the texts of the description of the invention) from a high degree of grammatical and lexical correctness, to use the basic means of communication for producing a clear, logically united discourse [2, p. 9].

References:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

2. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іваніщева, Л. Й. Клименко, Т. І. Козимирська, С. І. Кострицька та ін.]. – К.: Ленвіт, 2005 – 119 с.
3. Шатилов С. Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе : Учеб. пособие для пед. ин-тов. / С. Ф. Шатилов. – М.: Просвещение, 1986. – С. 51.

ORGANIZING STUDENTS' INDEPENDENT WORK ON PATENT DOCUMENTATION

Tsepkalo O. V.,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of English for Engineering No. 2

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

The characteristic feature of modern scientific research is the emergence of interdisciplinary synergetic theories, aimed at explaining the self-organization of complex systems. It should be noted that synergy is not a new science, but a new unifying trend in science, the purpose of which is to identify common ideas of principles and methods in various fields of the humanities, exact sciences and natural sciences. The synergetic approach is based on the principles of systematization, interdisciplinarity and integrity.

According to S. S. Kolomiets, we will consider the implementation of these principles at a technical university. The development systemic nature of a training model (including foreign languages for professional communication) in

a technical university is evident as it is simultaneously regulated on three different hierarchically related levels:

- micro level of the interpersonal communication in the professional discourse;
- macro level of the social institutions;
- meta levels of the methodological system, which is intended to promote optimization of the interaction of micro and macro levels.

Interdisciplinarity is a necessary component in organizing the process of teaching foreign languages at higher educational institutions. Regarding the principle of integrity, it is realized not only in the general methodological principle of interrelated teaching of all types of speech activity, on the basis of which integrative skills are formed, such as, for example, "reading + speaking", "reading + writing", but also, more significantly, represents a higher form of interdisciplinarity embodiment on a qualitatively new level of learning. In addition, the interconnectedness of the above-mentioned macro-, micro- and meta-levels should be taken into account [1, p. 164].

Students' training for innovation activities is based on the systematization, interdisciplinarity and integrity principles. It should taken into account that the new information regime creation, the essence of which is, as N. Sliadnieva states, "in a qualitatively different level of intellectualization of the information space necessary for the society sustainable development, in increasing its degree of controllability, in neutralizing the indeterminism factor of the social processes" [3].

According to the modern studies, the information emphasizing in a number of key philosophical concepts has become a sign of modern philosophical and general scientific understanding of the ideal and material relationship and the process of their cognition.

The patent information plays the particular role in the information and analytical activity of students, in attracting them to scientific and technical creativity. The patent documentation texts are the primary texts for creating a

description of their own modernization (secondary texts), which rise up to the undergraduates in the Chemical Engineering Faculty (CEF) of the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. This is due to favorable extra-linguistic and purely linguistic factors that are inherent in the patent documentation texts.

Let us consider the extra-linguistic factors. It is known that the necessary element of student research is the patent information analysis. In preparation of course papers and especially diploma design the semantic analysis of patent information texts on their work theme is an obligatory task of scientific advisors of the profile departments. This is due to the fact that the use of the patent information allows effectively searching for ideas, systematically replenishing knowledge through information and analytical activities, to distinguish tasks for the modernization of its own design.

The next factor that is worthy of our attention is the information reliability. Patents are published in official patent offices only, therefore, they have the highest reliability, and in addition, up to 80 % of the new scientific and technical information is published only in the patent documentation. By analyzing extra-linguistic factors using the patent information texts it is impossible to avoid their high information density.

The mentioned extra-linguistic factors predetermine the use of the patent documentation texts in the simulation of educational situations of students' research work, with special attention being paid to students' non-class independent work.

Students' non-class independent work is one of the priorities of the Bologna Process, among which, according to T. I. Levchenko, it is expedient to highlight the following: developing readiness for perception of the new; encouraging to improve the independent work skills, creating a desire for independent search of information, independent research; using the latest information technologies; stimulating interest in new sciences, methods, techniques, approaches, concepts; developing analytical and synthetic skills of

information processing and its use for solving communicative and professional tasks; forming their own cognitive style in the independent search for information (primary texts) and producing their own (secondary texts) [2].

The organization and management of students' non-class independent work is intended to satisfy a number of educational tasks and include, in contrast to traditional homework, not only educational material revision and consolidation of the received in the classroom educational information, that is, passive forms of work, but also active forms of educational activities that involve work with a technical means capable of ensuring the fulfillment of the main varieties of educational work, while maintaining feedback from the student.

The analysis of typical situations of undergraduate students' research work at the CEF departments during students' preparation for diploma design indicates active students' involvement in processing patent documentation texts in foreign languages in order to extract the necessary information on the novelty and relevance of their own development as a part of the diploma design. The diploma design involves a certain range of abilities, namely: abilities in different types of reading of patent descriptions, thus forming the ability to quickly switch from one type to another, as well as the ability to conduct all types of patent search using English language documents from different countries; the ability to interpret the patent claims, which is the spirit of the invention; the ability to highlight the technical solutions shortcomings described; the ability to execute the patent search results in accordance with the normative documentation.

The significance of the research tasks of the technical specialties students, the specifics of the structure and content of the patent documentation texts, the need to develop the skills to work with English language patents for undergraduates led to the development of a distant course for independent work for 4-year students of the CEF. The course is structured in accordance with the

principle of interdisciplinary relations with the profile departments. The subject matter of diploma papers, and, consequently, the selection of linguistic and speech materials, are agreed with the Department of Machines and Apparatus of Chemical and Oil Refining Industries of the CEF. The course implements the methodological principle of interconnected learning of such types of speech activity as reading, listening and writing.

References:

1. Коломієць С. С. Стратегія визначення цілей навчання іноземних мов в контексті завдань нової освіти XXI століття / С. С. Коломієць // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія. – Зб. статей : – Ялта : РВВ КГУ, 2011. – Вип. 34. – Ч. 1. – С. 163-168.
2. Левченко Т. І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція / Т. І. Левченко. – Вінниця : Нова книга, 2007. – С. 25-40.
3. Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы. Аналітика, перспективи, прогнозування. – К. : Науково-видавничий центр «Наша культура і наука», 2003. – С. 553-571.

PATENT DOCUMENTATION AS AN INEXHAUSTIBLE SOURCE IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIAL PURPOSES

Tsepkalo O. V.,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of English for Engineering No. 2

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Kyiv, Ukraine

In methodology of teaching foreign languages, the problem of training professionally-oriented written speech has appeared relevant for several decades. With the acquisition a research type university, in the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute the students' research work significantly enlivened, the mandatory revisions to the curricula were made and the requirements for diploma design were updated. Let us give some explanations for this problem, which has its own specifics. For students of technical specialties, creating secondary texts based on authentic text information is one of the dominant tasks of their educational activities, much of which is devoted to the research work. Let us consider it on the example of the Chemical Engineering Faculty (CEF) of the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, where undergraduates are actively involved in the research work using means of ESP.

One of the diploma project requirements described in the profile department methodological literature, is patent research conduction, to which a chapter in the diploma project is assigned, with such tasks as "the formulation of the modernization content (based on the technological scheme, the chemical apparatus construction, its elements, substances)" [1, p. 51]. The next step is to design and submit an application for a utility model or a patent (own upgrade of the apparatus or machine) to the domestic patent office "Ukrpatent". The abstract, which is an obligatory part of an application for a utility model or a patent, should usually contain an English translation.

The purpose of the student's patent research is to review and analyze as a matter of engineering judgement 3-4 patents registered at the international patent offices as prototypes that are closest to the designed apparatus (machine) indicating their advantages and disadvantages. The mandatory reference to the source of information (patent for the invention, utility model, certificate) is given. At the end of the "Patent Study" section, the essence of modernization of chemical apparatus (or machines) is indicated, and a proposal is made for a technical solution that can be used as a basis for own patent application [Ibid.].

Students' training for innovation is known to be based on the principles of systematization, interdisciplinarity and integrity. It should take into account the creation of a new information regime, the essence of which is, as N. Sliadnieva states, "in a qualitatively different level of intellectualization of the information space necessary for the society sustainable development, in increasing its degree of controllability, in neutralizing the indeterminism factor of the social processes" [3].

According to the modern studies, the promotion of information in a number of key philosophical concepts has become a sign of modern philosophical and general scientific understanding of the relationship of the ideal and material and the process of their knowledge. The patent information plays a particular role in the information and analytical activity of students, in attracting them to scientific and technical creativity. The patent documentation texts are the primary texts for creating a description of their own modernization (secondary text), which rise up to the students of the bachelor's degree in CEF. This is due to favourable extra-linguistic and purely linguistic factors inherent in the texts of the patent documentation.

Purely linguistic factors are not the purpose of this study. Therefore, we consider extra-linguistic factors. The necessary element of the student's research work is the patent information analysis. [2, p. 13]. In preparation of course papers and especially diploma design semantic analysis of the patent information texts on the theme of their work is an obligatory task of scientific advisors of the profile departments. This is due to the fact that the use of patent information makes it possible to search for ideas effectively, systematically replenish knowledge through information and analytical activities, to distinguish tasks for the modernization of its own invention. The information search for an invention is usually carried out to solve one of the following problems: forecasting trends in the technology; determination of novelty of technical solutions, which are declared as inventions; determination of the

patent purity (infringement search) of the technology objects in relation to inventions.

The next factor that is worthy of attention is the information reliability. Patents are published in official patent offices, therefore, they have the highest reliability, and in addition, up to 80 % of the new scientific and technical information is published only in the patent documentation. By analyzing extra-linguistic factors using the texts of patent information it is impossible to avoid their high information density. The mentioned extra-linguistic factors predetermine the use of the patent documentation texts in the simulation of educational situations of students' research work, with special attention being paid to non-class students' independent work.

Summarizing the above, we emphasize the importance of patent information in training future engineers with innovative thinking at a research type university.

References:

1. Методичні вказівки до виконання дипломного проекту освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» для студентів за напрямом підготовки 6.050503 «Машинобудування», спеціальність «Обладнання хімічних виробництв і підприємств будівельних матеріалів»: [Електрон. ресурс] / Уклад.: Степанюк А. Р., Гатілов К. О. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – 64 с.
2. Резніков С. Дослідницькі університети як центри інноваційного розвитку України / С. Резніков // Дзеркало тижня. 2011. – 22 січня – № 2.
3. Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы. Аналітика, перспективи, прогнозування. – К.: Науково-видавничий центр «Наша культура і наука», 2003. – С. 553-571.

CONTENT UPDATING OF TEACHING PROFESSIONALLY ORIENTED WRITING TO STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALTIES

Tsepkalo O. V.,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Senior Lecturer of the Department of English for Engineering No. 2

National Technical University of Ukraine

«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Kyiv, Ukraine

The modern globalization processes, expansion of contacts between countries, rapid technological progress put forward to the non-language higher educational establishments a new task in training future specialists with a level of training in accordance with European standards, which involves developed skills of professionally oriented oral and written communication.

In methodology of teaching foreign languages (V. Bebykh, N. Gorbunova, N. Zinukova, T. Kameneva, T. Korzh, M. Metiolkina, A. Pinska, O. Sinekop, G. Skurativska, O. Ustymenko) the problem of training professionally oriented written speech has appeared relevant for several decades.

The problem of the content selection of teaching a foreign language in general and professionally oriented foreign language in particular remains in the focus of attention of domestic and foreign researchers such as I. Bim, N. Galskova, N. Gez, I. Khaleev, S. Kozhushko, B. Lapidus, R. Minyar-Beloruhev, S. Nikolaieva, V. Skalkin, A. Shchukin, A. Solovova, O. Tarnopolsky et al. However, the researchers do not have a single point of view on some issues regarding the selection of learning content and its components.

According to the current English language program for professional communication [1, p. 6] the following tasks are assigned to the content of the training:

- to base on international language proficiency levels;
- to comply with national industry standards of educational and qualification characteristics and educational professional programmes;
- to have clearly articulated goals and learning outcomes;
- to base on professional and educational skills.

From the methodological literature it is known that the content of teaching consists of two components: a) the subject, which covers the scope of the foreign language use; b) procedural – skills and abilities [2].

Let us consider the substantive component of the content of training students of technical specialties in more details. At the research type university, to which the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute belongs, this problem has its own specifics. For students of technical specialties, the production of secondary texts based on authentic text information is one of the dominant tasks of their educational activities, much of which is devoted to the research work. Thus, at the Chemical Engineering Faculty undergraduates are actively involved in the research work.

Within the framework of the interdisciplinary approach to the foreign language training of future specialists in the field of chemical engineering, one of the priority tasks of the ESP is to encourage students to conduct the research work by means of English, which in turn requires the refinement of certain components of the learning content through the development of students' skills to work with patent documentation while their preparation for the diploma project of Bachelor degree. At the same time, enough attention is not given to the development of working skills with English language patent documentation to students of technical specialties.

Bachelor's and graduate students, future developers of equipment for chemical, oil refining, silicate and polymer industries, in the framework of graduate design studies, study in detail the innovative developments that serve patent descriptions for inventions and descriptions of utility models of patent offices in the United States, the United Kingdom, Ireland, Australia, Europatent and etc. The purpose of the diploma projects of undergraduate students is to modernize a chemical apparatus, machine or mechanism, to search for the closest analogue, to check on the patent purity of its own development. It is logical that such a task will be difficult without a certain nomenclature of knowledge of the professionally oriented English language and ability to work with the patent documentation texts.

Taking into account the conditions of the educational process at the technical university, we consider it worthwhile to note the important role of the patent documentation texts for simulation situations of professionally oriented communication. For undergraduate students, the patent documentation texts are the primary texts for creating a description of their own modernization (secondary test). The importance of the research tasks of the students of technical specialties, the specifics of the structure and content of the texts of the patent documentation, the need to develop the skills of working with English language patents led to the creation of a distant course for independent work intended for the 4-year students of the Chemical Engineering Faculty (the author is O.V. Tsepkalov).

The course is structured in accordance with the principle of interdisciplinary relations with the profile departments. The subject of diploma projects, and, consequently, the linguistic material selection, is agreed with the Department of machines and apparatus of chemical and petroleum refineries of the Chemical Engineering Faculty. The course implements the methodological principle of interrelated teaching of such types of speech activity as reading, listening and writing. According to the opinion of scientific advisors of diploma

projects of undergraduate students, the mentioned course has practical significance in developing professional competence of future engineers in the field of chemical engineering.

References:

1. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [кол. авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.

ТЕНДЕНЦІЇ ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ СУЧАСНИХ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ З ГЕОГРАФІЇ

Юрченко С. Р.,

*аспірант кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна*

У контексті модернізації сучасної освіти підручнику належить особлива роль порівняно з іншими засобами навчання. Нині необхідним є підручник, у якому все – від змісту, структури до технічної характеристики – має слугувати реалізації мети навчання і виховання. Саме це є найвищим критерієм ефективності підручника, його створення

та вдосконалення. Отже, актуалізується проблема підручникотворення як одного із пріоритетних напрямів розбудови національної школи.

Підручник розглядається як основне джерело знань з певного предмета, де викладаються основи знань «на рівні сучасних досягнень науки й культури. Для кожного типу навчальних закладів видаються підручники, які відповідають програмам і завданням цього закладу, віковим та іншим особливостям тих, хто навчається» [2, с. 362].

На сьогодні перед сучасною географічною освітою ставиться завдання по вихованню особистості, яка зможе ефективно жити і діяти у XXI столітті. Станом на сьогоднішній день є недостатнім результатом сформувати тільки певну базу географічних знань. Сучасна географічна освіта покликана в процесі формування знань розвивати здібності учнів, що в подальшому дадуть можливість реалізуватись як особистість та бути конкурентноспроможним на ринку праці.

На думку багатьох дослідників найбільш актуальними та конкурентними в майбутньому будуть здібності, які не притаманні основним вимогам робіт. До таких здібностей та якостей відносять: творчість, нестандартність, адаптивність. Тому, в підручнику з географії обов'язковою складовою на сучасному етапі виступають освітні завдання, які будуть спрямовані на майбутнє і включені в його структуру та зміст.

В першу чергу шкільний підручник з географії має базуватись на європейській інтеграції вітчизняної освіти. Підручник не повинен нести надлишкового інформаційного змісту, повинна збільшуватись частка позатекстового компоненту для формування пошуково-дослідницької компетенції. На сучасному уроці географії навчальний матеріал має нести інформацію з вивчення географічних явищ, об'єктів, процесів в умовах практичної діяльності, дослідження. Якщо за основу навчання брати шкільний підручник з географії, тоді, для досягнення вищесказаної мети, потрібно розглядати позатекстову структуру підручника. У більшості

підручників з географії вона розглядатиметься у формі ілюстрованого матеріалу: якісні фото, географічні тематичні карти, схеми, діаграми, графіки тощо.

Основними завданнями щодо удосконалення підручників з географії є: оптимізація обсягу текстового матеріалу, ілюстрацій, запитань і завдань, а також оптимальне співвідношення текстового і позатекстового компонентів, побудова інформативного матеріалу у формі діалогу, щоб заохочувати учнів до засвоєння географічних знань, а сам текст повинен бути науково опрацьованим і систематизованим, впровадження пошукових завдань задля самостійності учнів та мотивації їх до самостійних спостережень та досліджень.

Наступною методичною особливістю створення ефективного підручника з географії є застосування краєзнавчого принципу. Як зазначає Є. Й. Шипович, місце краєзнавства та його роль у навчанні географії в різних класах середньої школи неоднакові. Найбільше значення воно має під час вивчення початкового курсу фізичної географії. Вивчення своєї місцевості починається із осінньої екскурсії на природу, відтак майже всі уроки за темами «План місцевості», «Літосфера і рельєф», «Гідросфера», «Атмосфера» і «Географічна оболонка» будуються на місцевому краєзнавчому матеріалі. Закінчується вивчення курсу також екскурсією на природу [3, с. 82].

Зміст кожного підручника має бути певною системою наукових понять, теорій, закономірностей. Новий підручник, з дидактичного погляду, має відповідати сучасній науці, культурі, техніці; викладення матеріалу в ньому – відображати новітній рівень пізнання в певній галузі науки, надавати точне уявлення про структуру цієї наукової дисципліни, її систем та тенденцій розвитку, викладення матеріалу має враховувати і взаємозв'язок між мислительною діяльністю учнів та змістом засвоєння ними знань. Характер пізнавальної діяльності у роботі з підручником

визначається передусім характером цієї системи. Зміст кожного підручника передбачає певний вид мислення, який виробляється в учнів у процесі засвоєння цього змісту. Як зазначають дослідники, підручник є ніби містком, який зв'язує науку (наукову творчість) та засвоєння наукових знань (творчість учнів). Він наочно представляє досягнення наукової творчості, з одного боку, з іншого – є вихідним пунктом сприйняття наукових знань. Розміщення матеріалу в підручнику, а також його структура визначають логіку засвоєння матеріалу та його творче застосування учнями, вказують учителю методи роботи, які йому необхідно використати в процесі навчання [1, с. 194].

Таким чином, вважаємо перспективою роботи підручникотворення з географії є широке залучення учительства, студентської молоді та науковців.

Література:

1. Варлуев А. Роль ученика в формировании мировоззрения и стимулировании самостоятельной деятельности учащихся. Проблемы школьного учебника. Вып. 7. Москва: Просвещение, 1979. С. 187–197.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доп. і перероб. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Шипович Є. Й. Методика викладання географії: посібник для вчителів. Київ: Вища школа, 1981. 175 с.

*XIX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

Тези доповідей

Частина 2